

זמני שבת

לפי לוח אה"ח *ששון חורף

ר"ת	יציאה	ניסה
20:50	19:57	18:45
20:47	19:55	19:04
20:50	19:58	19:06
20:47	19:56	19:04

הפטרה ויהי דבר (יחזקאל כב)

העלון מוקדש לעילוי נשמתו הטהורה של מרן שר התורה ופוסק הדור, מורנו ורבינו מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצוק"ל, שזכותו הגדולה תגן עלינו. להצלת: דוד בן שמחה ובי"ב לבפואה; יניב בן אהובה לעילוי נשמתו; מרדכי בן שמחה | ניר אלון בן מרגלית חיים בן תמר | חיים בן כרמלה

סו"ז אכילת חמץ 9:57
סו"ז ביעור חמץ 11:17

עלון שבועי היוצא לאור ע"י מוסדות "כאייל תערוג" הר חומה
בראשות מורנו הרה"ג אייל עמרמי שליט"א

חסדי שמואל

ע"ש סמי סויאד ז"ל בן חסינה

ליצירת קשר: 1599-50-20-51

לקבלת העלון במייל כתבו ל: harav.eyal@gmail.com

www.ayal-taarog.co.il

אחרי מות | גליון 608 | כ"ה ניסן תשפ"ד

הנל בגזרת שמים

כתוב בירושלמי על ר' שמעון בר יוחאי שאחרי שלוש עשרה שנה שהיה במערה אמה, בא נראה מה קורה בעולם, יצא וראה צייד עם חץ וקשת צד ציפורים ר' שמעון שומע בת קול אומרת 'דימוס', בארמית זה 'חופשי' והחץ מפספס את העוף. הצייד חשב לא כיוונתי מספיק, לקח עוד חץ כיוון על העוף, אבל שוב שמע ר' שמעון בת קול שאומרת 'דימוס' ושוב החץ מפספס את העוף, אח"כ כיוון הצייד שוב חץ לעבר עוף ור' שמעון לא שמע בת קול שאומרת 'דימוס' והעוף נלכדה, אמר ר' שמעון 'ציפור בלי גזרת שמים לא נתפסת, קל וחומר אני, אצא מהמערה אף אחד לא יכול לתפוס אותי'.

תראו מה מרגש את ר' שמעון אחרי שהוא 13 שנה לומד קבלה במערה. ציפור לא תקבל חץ אם ה' לא גזר שהיא תקבל, לא משנה כמה אתה תכוון. אומרת הגמרא איך שר' שמעון יצא, מת הקיסר ולא היה לו יותר פחד והתבטלה הגזרה. אמר ר' שמעון כשאני בוטח בה' מיד מת הקיסר. זה מראה לנו שכל אדם אפילו בעל בחירה, אם אין גזרת שמים שום דבר לא יכול לפגוע בו יש הרבה שטעו בדברי אור החיים הקדוש, בפרשת וישב כותב האור החיים על ראובן כשביקש להציל את יוסף, (בראשית לו, כב) "הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבָּר וַיֵּד אֶל תְּשַׁלְּחוּ בוֹ לְמַעַן הִצִּיל אֹתוֹ מִיָּד לְהַשִּׁיבוֹ אֶל אָבִיו", נשאלת השאלה, איך רצה להצילו מאחר והבור מלא בנחשים ועקרבים, הרי זה מוות בטוח. אמר אור החיים "פירוש, לפי שאדם בעל בחירה ורצון ויכול להרוג מי שלא יתחייב מיתה, מה שאין כן חיות רעות לא יפגעו באדם אם לא יתחייב מיתה לשמים..." ובפשטות החישוב של ראובן היה 'עדיף שיפול לנחשים ועקרבים כי נחש ועקרב לא יזיק מי שלא יתחייב מיתה לשמים, אבל בני אדם יכול להרוג גם מי שלא יתחייב מיתה לשמים, כביכול יכול לעשות נגד רצון ה'.

הרבה טעו בדברי אור החיים הקדוש וחשבו שאדם הוא 'בחירי' ולא קשור לגזרת שמים ח"ו. יש מאות פסוקים בתורה שסותרים

נערך מתוך שיחותיו של מורנו הרב שליט"א, באמונה ובטחון. לצפייה בשיעור המלא - אתר "כאייל תערוג"

את זה (תהילים קיח, ו) "ה' לי לא אִירָא מִה יַעֲשֶׂה לִי אָדָם", בא הנציב מוולוז'ין וכותב בספרו 'העמק דבר' "טעות מה שמורגל בפי העולם שבעל בחירה יכול לעשות לאדם בלתי גזירת הגזרה, רק שבכל דבר נגזר על האדם באיזה אבן ינגף, אבל בבעל בחירה לא נגזר איזה בעל בחירה יעשה לו טוב ומיטב, אבל אם לא נגזר לו משמים, אין בעל בחירה יכול לעשות לו מאומה" בבעל בחירה זה שונה, ה' גזר עליך אדם זיקק אותך, אבל לא אומר איזה בן אדם, תלוי מי בסביבה שלך יהיה החייב שיקבל את העבודה השחורה הזאת, מי עשה עבירה 'שעבירה גוררת עבירה'.

אומר הרב שטיינמן זצ"ל בספרו 'אילת השחר' הנה בספר שמואל (ב, כד, יד) כתוב "נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו וביד אדם אל אפלה", אומר דוד המלך, בא גד הנביא אומר, עשית מעשה חמור תבחר עונש, מה אתה מעדיף שאויבים ירדפו אותך, או שאני יעשה דבר - מגפה בעם ישראל, אומר דוד המלך "נפלה נא ביד ה'", תפיל אותי ביד ה', עדיף מחלות, אני לא רוצה לפול ביד בני אדם.

אומר הרב שטיינמן, אם ה' גזר ואין ביד אדם לשנות, אז מה זה משנה דבר - מגיפה, או אויבים, גם אדם לא יכול לעשות לך כלום אם ה' לא ציווה, "אלא שיותר קשה להינצל מבעל בחירה", כשבא אדם עם בחירה, צריך זכויות כדי להינצל ממנו, צריך יותר אמונה ודביקות בה'. "שהרי דוד אמר 'הניחו לו ויקלל כי ה' אמר לו קלל' וודאי שהוא בידי ה', ה' אמר לו קלל, אבל צריך זכויות כדי להינצל ממנו. ועל זה מסביר הרב שטיינמן שאנחנו אומרים בקריאת שמע "ותננו לחן ולחסד בעיניך ובעיני כל רואינו" אם אני מוצא חן בעיני ה', הוא כבר גוזר עלינו דברים טובים, ולמה צריך גם 'בעיני כל רואינו', אלא שאמנם הוא לא יכול להרע לי, אבל יכול להיות שהוא ישתף את הבחירה שלו לא לאהוב אותי, ולכן 'ריבוננו של עולם תעשה שאני אמצא חן בעיני כל רואינו'.

וכן כותב הקדוש החפץ חיים "כל ענייני צער שמזדמן לאדם שאחד מחרפו ומגדפו הכל מן השמים על עוונותיו, אלא שמגלגלים את החוב ע"י חייב וכן אם אחד הכה אותו במזיד הוא השגחה מלמעלה"

שבת שלום! אייל עמרמי

3
"גורל אחד לה וגורל אחד לעזאל" בראי הפרשה

3
יסמנים ומינרים בריאות ותזונה

4
בלי פספוס סיפור לשבת

4
ק"ה אכסוף סיפור מחזק

5
ר' יצחק (הראשון) אבן צירא גדולי ישראל

שבת בבית הכנסת "חסדי שמואל" עם מורינו הרב אייל עמרמי שליט"א

17:00	מנחה מנין א'	18:55	מנחה ערב שבת
17:30	שיעור במוסר וחסידות	4:45 (כ- 65 דק' קודם הנץ החמה)	שחרית הנץ החמה
18:15 (בסוף השיעור)	מנחה מנין ב'	07:00 (30 דק' לפני תפילת שחרית)	שיעור בהלכות אישות
לאחר מנחה	סעודה שלישית	07:30	שחרית מנין ראשי
19:25 (בשקיעה)	שיעור הלכה	16:00 (בביה"כ חסדי שמואל)	תהילים לבנות
20:00 (עם צאת השבת)	ערבית של מוצ"ש	16:00 מפ"י מו"ר שליט"א	שיעור לנשים
20:30 (כחצי שעה אחר צאת השבת)	אבות ובנים	16:30 (חושן משפט)	שיעור הלכה, שולחן ערוך

על פי החינוך/לגיל ההתבגרות

נחיצים ביד גיבור, כן בני הנעורים

מעשה בנגר באומנותו הייתה בנית בתים. הוא הועסק אצל קבלן מפורסם, ועבודתו הייתה לשם ולתפארת. עברו שנים, והנגר הזקין. כוחותיו לא היו כבעבר, והוא ביקש לפרוש מעבודתו. הוא ניגש לקבלן, הודה לו על הימים בהם עבדו בצוותא, והודיע לו על החלטתו. הקבלן הצטער כמובן, אך הבין את קשיו של הנגר. בכל זאת הוא ביקש ממנו לבנות בית אחד נוסף ואחרון הנגר ידע שהבית שיבנה לא ישנה כהוא זה השם הטוב שלו לא יפגע והוא בנה בית שהרצפה הייתה עקומה. הקירות לא עוצבו בקפידה. והחלונות, רחוקות היו מלהיקרא יצירת אמנות. וכאשר הבית הלא לתפארת הושלם, ניגש שוב הנגר להיפרד מהקבלן. והקבלן שוב הודה לו נרגשות, והושיט לו כשי וכאות הוקרה את המפתחות לבית האחרון שבנה הנגר. לו ידע הנגר שאת הבית הרעוע הזה הוא בונה לעצמו...

איך שתעצבו את בני הנעורים שלכם, כך הם יגדלו. אבל כמה שהם יהיו כלי קבלה כך הם יבנו. אלא חכמה הייתה נוהגת לומר לילדיה, איך שתציעו את המיטות בבית שלכם, כך תישנו. מה שאדם עושה, לעצמו הוא עושה. וכשאתם מכוונים אותם ומוצאים דרך לבנות אתם שפה משותפת, אתם עושים לפועלי הבניין האישיותי שלהם.

הגדרה שקראתי על גיל הנעורים: "זה הגיל המקסים ביותר, הכואב ביותר, החווייתי ביותר, העגמומי ביותר, העליז ביותר, המטריד ביותר, המאושר ביותר, ההורס ביותר, הבונה ביותר, התבלבלתם? ובכן, שכחנו להוסיף, שמדובר גם בגיל המבלבל ביותר. זהו גל הטיפש עשרה. מי טבע את הביטוי? כמו ארבע עונות השנה, גם לאדם יש ארבע תקופות בחיים: ילד, נער, איש זקן, וכמו שעונות מעבר אינן טובות לבריאות, כך גם חילופי הגילאים. המעבר בין הילדות לנעורו הוא הקשה והטראומטי ביותר.

לילד יש בס"ה חיים קלים, אין לו התמודדויות גדולות, וגם יצירי אינם חזקים. למבוגרים יש אמנם התמודדויות ויצרים, אך יש להם גם כוחות נפש כדי להתמודד ולהילחם ביצרים. בימי הנעורים, לעומת זאת, האדם מקבל התמודדויות ויצרים של מבוגרים. ומכיוון שהוא מגיע היישר מן הילדות, אין לו שום מושג כיצד יתמודד וכיצד יתגבר על יציריו. גיל זה מתאפיין במעברים קיצוניים של האדם מילד לאיש. מעשי המשובה מחד וחוסר הרצון לשמוע לעצות אחרים מאידך, יוצרים תקופה של התמודדויות ומשברים, שלעיתים אינם קלים ולעיתים אף קשים יותר.

תקופה זו אמנם מבלבלת, אך היא הבונה את האדם ומעצבת את דרכו ודמותו בחיים. ילדים נמצאים בבית ספר מרבית שעות היום, ולא קשה לדמיין מצב שבו ילד בגיל שש ימשוך בוילון ויקרע אותו, או ישפוך כוס מיץ על מקלדת המחשב ויהרוס אותו. לפני כשנה וחצי עלה הרעיון לקנוס הורים לילדים אלימים כשוועדה בראשות מנכ"לית משרד החינוך דאז, רונית תירוש, המליצה על סדרת מהלכים למיגור האלימות במערכת החינוך. ההיגיון שאימצה הוועדה נשען על העיקרון לפיו הורים חייבים לשאת באחריות למעשי ילדם. בין השאר עסקה הוועדה במתן קנסות להורים שילדם התנהג בברוטליות בבית הספר, מתוך אמונה כי אם "כאב" להורים הם יגלו יותר אחריות לנעשה בין כתליו. הילדים גדלים, אתם מצפים שכבר ייקחו אחריות על המעשים שלהם. זה נכון לעשות כך. אבל עדיין, תפתחו את מערכת קשרים טובה, יחס של אמון, אבל בד בבד גם לקיחת אחריות. משל למה הדבר דומה? לשעון משוכלל ומדויק להפליא. שעון זה לא יורה לאדם העונד אותו את השעה האמיתית, אלא אם כן הוא יכוון אותו מלכתחילה בהתאם לשעה. מצפוניו של האדם משול לשעון - הוא מסוגל להורות לאדם את דרכו בחיים רק אם הוא יותאם לרצון ד'. יראת שמים היא מערכת הבקרה המבטיחה שאותו שעון מצפוני יהיה מכוון נכון ויתמיד במהלכו התקין.

נכתב ע"י ז. קליין
מנהלת תוכניות סמינר הר חומה

המדור פתוח לתגובות, שיתופים, ועצות בנושא בית ספר והורות:
zk155848@gmail.com

שפע בבית, ברכה בכיס

הציבור מוזמן לסניף החדש
של חברינו היקר

רבי אברהם ניסים הי"ו

"שפע ברכת השם"

האומן 14, תלפיות

נהנים מהמחירים הזולים ביותר
וגם תומכים בתומכי תורה

ביום שלישי הקרוב כ"ט ניסן 7.5 ירוש מורנו הרב ב:

תניה - 20:00 | בית כנסת ייראנו ניסים רחוב בורגנסקי אברהם 4 050-7555550

אלעד - 21:30 | בית כנסת הספרדי המרכזי רחוב רבי יוסף קארו 3 050-8580708

לשמיעת שיעורי הרה"ג אייל עמרמי שליט"א בשידור חי וכן בשידור חוזר התקשרו למס': 08-6170437

בעלז. הנאצים חיפשו בראש ובראשונה את הרבנים, ביודעם את השפעתם הרבה על בני קהילתם. האדמו"ר רבי אהרן מבעלז היה בסכנת חיים. לאחר שסיים את ההקפות של שמחת תורה החליט להימלט מן העיר. הוא נמלט לגטו קרקוב, ומשם לגטו בוכניה. מקורביו שיחדו קצין הונגרי והעבירו לו סכום עתק, והוא הסיע משם ברכבו את האדמו"ר רבי אהרן מבעלז, את אחיו רבי מרדכי ואת המשב"ק רבי דוד שפירא, כשהם מחופשים לגנרלים הונגריים. התוכנית היתה להבריח את הגבול. הדרך היתה מסוכנת, אך הם זכו לניסי ניסים. באמצע הדרך, לפתע פתאום, הרכב נתקע. הנהג היה אובד עצות. לפתע הופיע במקום אדם זקן, חגור חגורת עור למותניו. הוא ראה את הרכב עומד על מקומו, התקרב אל הנהג ושאל: "מה קורה? צריכים עזרה?" אמר לו הנהג: "הרכב תקוע". האלמוני נגע באחד הכפתורים והתניע את הרכב, וכך הם המשיכו בדרכם. אמר להם רבי אהרן מבעלז: בפיט "אליהו הנביא" הנאמר במוצאי שבת נאמר: "'איש ואזור עור אזור במוותניו' - זה אליהו הנביא, שנאמר עליו (מלכים ב, א, ח): 'ואזור עור אזור במותניו'. כשהגיעו למעבר הגבול, היו שם חיילים גרמנים. הקצין הגרמני הורה לנהג לעצור וביקש לבדוק את נוסעי הרכב. הוא בחן את הנוסעים וראה אנשים כחושים וחלושים, שאל: "איך יתכן שהם גנרלים?"... הרבי מבעלז ראה שם לוח שחמט. שאל את הקצין: "אתה יודע לשחק שחמט?" אמר: "כן". אמר לו: "בוא נשחק"..." רבי אהרן שיחק שחמט עם הקצין הגרמני ונתן לו לנצח אותו. אמר הקצין: "אחרי שניצחתי אותך אתה יכול לנסוע"..." שאלו את רבי אהרן מבעלז, מה היה הסוד. אמר: "עשיו צריך תמיד להרגיש מנצח. נתתי לו את הרגשת ניצחון, זה סיפק אותו, ואז הוא הניח לי לנפשי".

בראי הפרשה

"וַיָּנֹחַ אֶהָרֶן עַל שְׁנֵי הַשָּׁעִירִים גְּרִלּוֹת גּוֹרֵל אֶחָד לָהּ וְגוֹרֵל אֶחָד לְעֵזָאֵל" (טז, ח)

אומרים חז"ל, שהשעיר שהולך לעזאזל הוא עיקר הכפרה של עם ישראל. ותמה הרמב"ן, מה פשר נתינת השוחד לשטן? כיצד מועיל הדבר על ידי זריקת השעיר לעזאזל למנוע את קטרונו של השטן? אומר הרב פינקוס: צא וראה מה בין יהודי לגוי. הגוי נהנה מן הרוע, ככל שיש יותר אכזריות ורוע - כך גדולה הנאתו והוא בא על סיפוקו. מי שאלים יותר - הוא המצליח. לעומת זאת, היהודי נפשו עדינה והוא אינו יכול לשאת את הרוע. כשהוא רואה גילוי של אלימות - נפשו מתחלחלת. השטן נהנה מן הרוע! מדוע יש מלחמה תמידית בין השטן לעם ישראל? השטן אומר ליהודי: אני מבין שאתה רוצה עולם הבא ואני רוצה עולם הזה, אבל אל תיקח את העולם הזה שלי! ואז מגיע יום כיפור. נותנים שוחד לשטן - שעיר שכולו הולך לעזאזל, ובינתיים היהודי מביא שעיר אחד שכולו לה', קרבן לה'. ביום כיפור עיקר העבודה היא לבער את הרע! והנה מעשה שממחיש את היסוד הנ"ל: זמן קצר לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה, ביום הושענא רבה ת"ש, נכנסו הגרמנים לעיר

בריאות ותזונה

ויטמינים ומינרלים

ויטמינים ומינרלים הם חומרים החיוניים בכמויות מזעריות לתפקודי הגוף ושמירת בריאותו. את המונח "ויטמין" (בלטינית: ויטה - חיים) טבע בשנת 1912 כימאי יהודי בשם קזימיר פונק. את הויטמינים והמינרלים אנו אמורים לקבל מהמזון שאנו אוכלים בקצבה יומית, אך כאשר המזון מעובד מדי ואינו קרוב לצורתו הטבעית הם נהרסים ואינם זמינים עוד לגוף. כאשר אוכלים לאורך זמן בצורה לא בריאה עלולים להיווצר חסרים בויטמינים ובמינרלים ובעקבות כך לגרום לשיבושים בתפקוד הגוף ובריאותו. תחילה חסרים אלו יופיעו כתסמינים "קלים", אך לאחר הזנחה ממושכת הדבר עלול להוביל למחלות. את החסרים שנוצרו מאד קשה להשלים מהמזון בלבד, כי כאמור הוא אמור לספק רק את הקצבה היומית ולא להשלים את החסרים שנוצרו בעבר. עם זאת, מאד חשוב לאזן את התזונה כדי למנוע חסרים בעתיד. את החסרים בויטמינים ומינרלים כדאי להשלים באמצעות תוספי תזונה, אך מומלץ לעשות זאת לאחר איבחון והמלצת איש מקצוע. ההגדרה ל ויטמינים היא מרכיב הדרוש לגוף כיוון שהוא אינו יכול לייצר אותו בכוחות עצמו. "ויטמינים" שהגוף מייצר לבד שונים, כיוון שאנחנו לא חייבים לצרוך אותם מהמזון. למשל: ויטמין D נוצר על העור בעזרת קרני השמש ולמרות שהוא ישנו במזון

בכמויות מזעריות המקור העיקרי לו הוא השמש; ויטמין K נוצר במעיים בסיוע חיידקים וכך גם נוצרים ויטמינים מקבוצת B. התפקיד הכללי המשותף לכל הויטמינים והמינרלים השונים הוא בסיוע פעילות מטבולית, גדילה, אנרגיה, בניית כדוריות הדם, הורמונים, יצירת אנזימים, ושמירה על הבריאות התקינה של הגוף. כאשר רואים בבדיקות דם חסר בויטמין או מינרל מסויים (למשל ברזל) סביר להניח שיש חסרים גם בערכים אחרים נוספים, שלא בהכרח נבדקו, כיוון שהמזון אמור להכיל את רוב הויטמינים והמינרלים שדרושים לגוף ואם ישנו חוסר כנראה שהתזונה הכללית לא מאוזנת ושנוצרו חסרים בעוד מרכיבים. חשוב מאד להשלים ויטמינים ומינרלים במקרים הבאים: פעילות ספורטיבית מאומצת, ניתוח, נטילה קבועה של תרופות מסוימות, הריון, לידה והנקה, מחלות כרוניות: סוכרת, סרטן, אלצהיימר, ובעיקר מחלות דלקתיות של מערכת העיכול, מתח/דיכאון כרוני, שינוי קיצוני במשקל (השמנה או הרזייה). לפניכם מספר תסמינים היכולים להעיד על חסרים בויטמינים ומינרלים. אם יש לכם אחד או יותר מהתסמינים הנ"ל בקשו מהרופא שיפנה אתכם לבדיקות דם והגיעו ליעוץ תזונתי והתאמת תוספי תזונה אצל נטורופת. סחרחרות יכולות להעיד על חוסר ברזל. יש לבדוק בבדיקת דם את הברזל ואת מאגרי הברזל. פנים חיוורות או נפיחות מתחת לעיניים, יכולות גם הם על חסר ברזל. נשירת שיער מוגזמת היא לא תקינה ויכולה להעיד על מחסור ברזל ומינרלים נוספים. אם אתם חשים צורך עז להזיז ולהקפיץ את הרגליים שלכם כאשר אתם יושבים יש סיכוי שחסר לכם ברזל. אם השרירים מתכווצים לכם כיווץ פתאומי חזק וכואב נורא שמשחרר תוך מספר שניות, חסר לכם מגנזיום. אם העפעפיים שלכם מקפצות במשך היום, חסר לכם מגנזיום. אם יש לכם סימנים לבנים על הציפורניים סביר להניח שיש לכם מחסור באבץ. אם אתם חשים כי הלשון שורפת לכם או שיש לכם שריפה בקצות האצבעות סביר להניח כי חסר לכם ויטמין B12. אם הלשון שלכם סדוקה או אם יש לכם חריץ אחד ארוך ועמוק לאורך כל הלשון, סביר להניח כי הספיגה שלכם לקוייה וכי אתם זקוקים למולטי ויטמין ומינרל. עור יבש ומתקלף אם העור שלכם מאוד יבש, סביר להניח כי חסרות לכם חומצות שומן חיוניות כמו אומגה 3.

ארוחה עשירה כיד המלך
ברמת 5 כוכבים
מידי שבת בשעה 18:15

סעודה
שלישית
חגיגית
ומפוארת

סיפור לשבת

נלי פסופו

כלל מקום' אומר לי חברי שפותח את פיו בקול רם ואומר: רבוננו של עולם, אנו חבים לך את חיינו, תודה שהצלת אותנו ונשארנו שלמים בגופנו, אבל אנו רוצים להתפלל תפילת שחרית ותיקין במנין, אנא סייע לנו גם בזה. 'אמן' אני צועק לו, לפתע נעצרת מאחורי מכוניתנו משאית גרר. נהג שפאותיו מתבדרות יוצא ממנה ושואל לשלומינו. כשהוא מביט בקידמות הרכב ורואה את המכה שספג הרכב הוא נבהל ושואל לשלומינו בשנית, אתם בטוחים שאתם בסדר? לא רוצים להתפנות לבית החולים? 'אנחנו בסדר וחייבים להתפנות לבית הכנסת שמתפלל ותיקין' משיב לו חברי. נהג הגרר מביט בנו שוב, כמנסה לוודא ששמע היטב. 'נו' דוחק בו בשנית חברי, 'אתה לא רואה שאנחנו בסדר, אם לא נתפלל שחרית בנץ, בהחלט לא נהיה בסדר'. הוא משתכנע. הוא מעלה את הרכב על הגרר, מושיב את שני ידידי החדשים לידו ופותח בנסיעה. תראו הוא אומר להם, אנחנו קרובים לקריות הצפוניות, יש שם מקום שמתפללים בנץ, נלך לשם להתפלל, רק תגידו לי היכן להניח את הרכב. 'אני לא מהאזור לא מכיר בכלל', אני משיב לו, תוריד את הרכב ליד איזה מוסך, אני גם ידבר עם המוסכניק שלי ונראה מה הלאה. הם מגיעים לבית הכנסת שמתחיל להתמלאות ב'אנשי הנץ' 'תראו' אומר נהג הגרר, 'צמוד לבית הכנסת יש מוסך גדול' אחרי התפילה נוריד שם את הרכב. לאחר התפילה, שוחחתי עם המוסכניק שלי ששמע ממני על התאונה ואמר לי אני מאמין שזה סיפור של משהו בסביבות 25000 אלף שקל וכמה ימי עבודה רצינים. אני נכנס למוסך הצמוד לבית הכנסת ומתעניין אצל בעל המוסך ולו בשביל הנימוס על התיקון.

בעל המוסך התבונן, התכופף, מישש, רשם לעצמו כמה דברים, ולאחר מכן פלט: אבדוק במשרד ואחזור אליך עם הצעת מחיר. הרגשתי חוסר נעימות, כי לא רציתי לתקן אצלו את הרכב ורק ציפיתי לשמוע איזו הערכה כללית על עלויות התיקון. ביינתים הלכתי להכין קפה ותוך כדי חשבתי איך אני מודה להשם? חשבתי לעצמי, 'אמרת לעצמי, אני חייב לעשות משהו טוב'. מזווית העין אני רואה את מנהל המוסך שמתקרב אלי ואומר לי: הטיפול והתיקון של הרכב יקח בסביבות שעתיים ויעלה לך שלושת אלפים שקל". חשבתי שאני לא שומע נכון. 'אתה בטוח שאתה מדבר על הרכב הזה תוך כדי שאני מצביע על רכבי? כן, השיב בעל המוסך, מה שצריך, זה למתוח את הברזלים שהתעקמו עוד קצת פחות וצבע ואתה בחוץ. זה היה נשמע מדי טוב. הרמתי טלפון לבעל המוסך שלי וסיפרתי לו, אני נמצא ליד מוסך שאמר לי שאפשר למתוח את הברזלים ותוך שעתיים הרכב מוכן, בעל המוסך צחק במלוא פיו מעבר לטלפון, תגיד לי את השם של המוסך ואבדוק לך אצל חברים מוסכניקים מהצפון. -אוקיי הנה שם המוסך, תחזור אלי בבקשה במהירות. כעבור 5 דקות הטלפון מצלצל וידידי בעל המוסך שואל, תגיד מי אמר לך ללכת לשם? 'תפילת ותיקין אמרה לי!' זה היה המוסך שצמוד לבית הכנסת. אז שתדע אתה צריך להודות לה! זה אחד המוסכים היחידים בארץ שיש לו מכונות כאלו שעולות מליונים שמיישרות ברזל וקורות פלדה, בכמה רגעים, תחטוף את ההצעה שלו. סיים בעל הרכב ואמר: חשבתי שאני שומר על תפילת ותיקין, אבל בעצם תפילת ותיקין שמרה עלי.

השעה היתה ארבע וחצי לפנות בוקר, אני עם השותף שלי ברכב היוקרתי שלי שועטים בכביש 6. הלוי"ז של היום הקרב ובא היה צפוף, יצאנו מבינתנו בשעה שלוש וחצי לרשב"י במירון להתפלל ותיקין ועוד להספיק לפני כן לטבול במקוה הסמוך לציון ולשפוף שיח בתפילה ובתחנונים. לאחר התפילה היו לנו סדרת פגישות עסקיות שתוכננו כולם ליום זה שבו אני מגיע לצפון, פגישה לאחר פגישה, ודברים רבים צריכים להיחתך ולהיסגר. אבל דבר ראשון לפני כל הפגישות זה תפילת שחרית בנץ. אני מקפיד על זה מדי יום. המשאית 'פול טריילר' שנסעה לפני ונראתה כבר מהאופק, לא הראתה שום דבר חריג, מלבד זה שהיא נסעה בנתיב השמאלי ובמהירות כנראה היתה ריקה ולכן נהגה יכול היה לשעוט עמה במהירות. אני נשארתי בנתיב ואותתי באורות גבוהים לנהג המשאית שיפנה את הנתיב, שהלא כל נהג יודע כי הנתיב שמאלי הינו נתיב עקיפה, לפתע אני רואה בעיני איך מתנתק לו מהמשאית אחד משמונה עשר גלגליה הענקיים ושועט ישירות לעברי! אני מנסה להטות את הרכב לנתיב הימני, אך זה לא כי"כ מתאפשר ותוך כדי שאני בולם בחוזקה, הרכב שלי פוגע בגלגל הענק, פוגע בו ועולה עליו, המכונית מסתחררת ונעצרת. ואני והשותף שלי היושבים בקידמת הרכב צובטים את הלחיים וממשישים את איברי גופנו, לוודא שאנחנו לא בחלום מסויט ועוד רגע נתעורר בשלוה במיטות, אך רעש המנוע והזווית האלכסונית של הרכב הפגוע גרמה לנו להבין שאכן חווינו כרגע נס גדול ונפשינו היתה לנו לשלל. שום שריטה, שום מכה או כאב! אנחנו יוצאים במהירות מהרכב כשאנחנו בריאים ושלמים, 'הודו לה' כי טוב', כבר צעקנו בתוך הרכב, וכעת יצאנו לבדוק מה קרה למכונית, ותוך כדי לראות את זנב המשאית מתרחק לו באופק כשהנהג לא מודע כלל לגלגל שברח לו מהמשאית ובטח מתפלא מדוע הנהג שמאחוריו שאצה לו הדרך וניסה לגרום לו לפנות את הנתיב, נשאר הרחק מאחור. מתברר שכל החלק של הרכב שלי, שהגלגל יושב עליו, התעקם לגמרי מהמכה שקיבל, וכעת הגלגל אינו יכול להסתובב כלל, וכך גם עוד כמה חלקים שהתעקמו לגמרי, ונראה שיצטרכו להחליפם, אבל הזמן לזה יגיע. 'כעת' אני אומר לחברי 'המשימה היא תפילת שחרית בנץ. אנחנו לא הפסדנו אף תפילה בנץ, וזה גם לא עומד לקרות עכשיו' אני אומר לחברי. 'איך בדיוק נגיע למקום יישוב בשעה הקרובה' אני שואל את עצמי תוך כדי שאני מנסה לאמוד את הנוק ואת אפשרויות הטיפול. 'עם תפילות נוכל להגיע

סיפור אישי

'קה אכסוף'

המשאיות של הרבנים חברי המשלחת, הרים וייצמן טלפון וקרא לתוכה: 'אני נותן הוראה להפסיק מיד את יציאת האוטובוסים מהתחנה המרכזית בירושלים לפני צאת השבת!'. שהאיש מהצד השני של הטלפון התווכח עם השה, אבל וייצמן ענה שוב בתקיפות: 'שום אוטובוס לא יצא יותר מהתחנה המרכזית בירושלים בשבת!'. ומאז ועד היום הזה שובתת התחנה המרכזית בירושלים בשבתות ובמועדים, בזכותו של רבי משה אדלר זצ"ל, ובזכות הפזמון הידוע 'קה אכסוף'.

תושבים רבים היו מגיעים לתחנה המרכזית בירושלים מדי שבת למחות על חילול השבת של התחנה. כל ההפגנות לא עזרו. התארגנה משלחת רבנים וביקשה להיפגש עם שר התחבורה 'עזר ויצמן', כל הרבנים ניסו לשכנע את השה, אבל הוא דחה את בקשתם. אבל אז פנה רבי משה אדלר זצ"ל, לשר ואמר לו: 'ידוע לי שכבודו הוא יליד מחוז פינסק. היה שם יהודי צדיק שקראו לו רבי אהרן מקרלין, שחיבר שיר מיוחד לשבת...! ואז הוא שר 'קה אכסוף' ברגש, כשהוא מסביר לשר את המילים המיוחדות. וייצמן התרגש מאוד, והוציא מטפחת מכיסו וניגב דמעות שנשרו מעיניו. ובחדר שררה דממה. לנגד עיניהם

לקבוצת הנשים

שלח 'צרף' ל:
054-313-6033

לקבוצת הגברים

שלח 'צרף' ל:
050-852-0721

להצטרפות לקבוצה של הרב אייל עמרמי:

ראה רבי יצחק מה טומן הצרוה, הוא אמר לרבי אליהו 'זה הרבה בשבילך מדוע הבאת כל כך הרבה?!, ענה לו רבי אליהו, 'אם הייתי יכול יותר הייתי נותן...'
 רבי יצחק ברכו על תרומתו ואחר הביט בו בעיניו החודרות ואמר לו 'רק שכחת להביא לי את החללה' - היתה זאת שרשרת זהב, תכשיט שהיו עונדות הנשים תחת צוואריהן. רבי אליהו ניסה להבין על איזו שרשרת רבי יצחק מדבר הוא לא זכר שיש לו כזאת בביתו, אך רבי יצחק המשיך בשלו, 'אגיד לך היכן נמצאת החללה, בכספת בביתך, עטופה היא במטפחת שעליה עיטור דמות של צבי...!
 כך פירט לו בפרוטרוט רבי יצחק היכן טמונה השרשרת, רבי אליהו אץ רץ לביתו וכדברי רבי יצחק שלא נפל מהם דבר, מצא את השרשרת עטופה במטפחת עם דיוקן של צבי, מתפעם הוא הגישה לפני רבי יצחק, רבי יצחק שמח, והבטיחו שבכל עת צרה שתבוא עליו יקרא בשמו והוא יעזרו, רבי אליהו סיפר איך כל חייו ראה ניסים ומופתים בהזכרת שמו של הצדיק הקדוש.

עוד מסופר שכאשר התארח לשבת בביתו של רבי מכלוף שטרית, ובימים ההם היה הבית מואר על ידי לאמפה - המובערת מן הנפט, וקרה שבאותה שבת עומעם אורה ונראה כי עומדת היא להיכבות, נחרדו כל בני הבית, אך רבי יצחק קם ממקומו וגזר עליה לא להיכבות, ואכן עד צאת השבת היא האירה לבני הבית עוד מסופר שפעם אחת בהיטלטלו באונייה בדרכו למחוז חפצו, משעגנה האונייה בנמל ביקש הרב עם מלוויו לרדת, אך עיכבוהו הממונים על האונייה, את שאר האנשים הורידו מהאונייה לא כל בעיה אך את רבי יצחק ומלוויו התקשו להשאיר באונייה (ככל הנראה בגלל עלילה כלשהי), השבת התקרבה ורבי יצחק אמר למלוויו שכנראה משמים רוצים שישבתו את השבת באונייה זו, מלוויו הצליחו לברוח מעיני השומרים, והגיעו בסתר לממונה על דבר החזקתם באונייה, הם דיברו על ליבו והצליחו לשכנעו לשחרר את רבם לנפשו, משהגיעו לחדר בו שהה כדי להוציאו משם הבחינו כי החדר ריק, רבי יצחק לא היה שם, כח עליון הוציאו משם בדרך לא טבעית, מבלי שאיש יבחין בדבר, או אז הבינו אנשי האונייה כי ציערו הם לחינם איש קדוש ומיהרו לחפשו ולהתחנן ולהפציר בפניו שיסלח להם

גדולי ישראל

רבי יצחק (הראשון) אבוחצירא:

בשולת משפחת אבוחצירא המפוארת, ניצבת בראש דמותו של רבי יצחק אביחצירא בנו של רבי יעקב ומורו ורבו של הבבא סאלי ע"ה. רבי יצחק חי לפני יותר ממאה שנה, בנשמתו הגבוהה והאצילית התנוצץ שורש נשמת האר"י, דמותו הקדושה והמופלאה היתה בגדר - שרף בדמות אדם, המקודש עוד מרחם אימו. בתפילאלת הכל ידעו על רוח הקודש המפעמת בתוכו, לא היה דבר אשר יכלו להעלים מנגד עיניו, עד שכאשר רצו יושבי עירו לגבות כספים לצורך צדקה וכדומה, היו מבקשים מרבי יצחק שיעבור בין בתי הקהל לאסוף את הכסף הדרוש, כי ידעו הכל שנהירים גם התעלומות והנסתרות לפניו, ולא יכל אדם לשנות מדבריו ולומר שאין בידיו לתת כסף, שהיו יראים מפני רבי יצחק כי ידעו שהכל גלוי לפניו גם הצפונות.

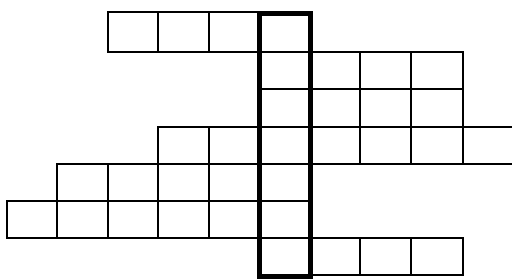
דברים שאף בעלי המעשה לא ידעו עליו ידע רבי יצחק, כפי הסיפור הבא: כשנצרך רבי יצחק לאסוף כספים לטובת הישיבה בתאפילאלת יצאו הכל לקראתו, ואיש כמתנת ידו ונדבת ליבו נתנו לרבי יצחק ממתת ידם, ביניהם היה גם יהודי בשם רבי אליהו שצער מטבעות שערכן היה רב והגישם לרבי יצחק, עוד בטרם

מדור הילדים

מצאו 10 הבדלים בין התמונות

תסבץ אחרי מות לפרשת

1. בנו של מי נפטר?
  2. עליו מקריבין קורבנות.
  3. משתלח לעזאזל המדברה.
  4. מבגדי הכהן על בשרו ללא חציצה [ב' תיבות].
  5. מה מניח הכהן הגדול על ראשו?
  6. "בקרבתם לפני ה'..."
  7. קרבן כפרה.
- בטור המודגש: פרשת השבוע: _____ - _____."

קהילת "חסדי שמואל" מברכת את "שלום-פלאפל"

לרגל פתיחת הסניף החדש בהר חומה בהנהלת שלומי ביטון

מאחלים לך שפע ברכה והצלחה בעזרת השם!!!

זמני תפילות ושיעורים

ביהכנ"ס המרכזי "חסדי שמואל" הר חומה"

תפילות לימות החול

05:05 (כ-45 דק' קודם הנץ החמה)	שחרית הנץ החמה
07:00	שחרית מנין ב'
07:30 (בישיבה הודו ב7:45)	שחרית מנין ג'
08:15	שחרית מנין ד'
12:40	מנחה גדולה
19:05	מנחה
סמוך למנחה	ערבית מנין א'
בתום השיעור המרכזי	ערבית מנין ב'

שיעורים - בימים א'-ה' בשעה 19:30

יום ראשון	עין יעקב - עיון באגדות חז"ל
יום שני	אמונה ובטחון
יום שלישי	פרשת השבוע / הלכה / ענייני יומא
יום רביעי	ליקוטי מוהר"ן / רבינו נחמן מברסלב
יום חמישי	הלכות שבת/מועדים

פעילויות לנשים

יום שלישי	21:00 שיעור בחסידות מהרבנית חנה בקרמן תחי עם כיבוד חלבי עשיר - ברוכות הבאות
-----------	---

פעילויות לילדים

א'-ה'	18:00 מתמידים לילדים, משניות, תהלים, סיפורי צדיקים ועוד. הגרלות ופרסים למשתתפים
-------	---

תפילות ושיעורים בשבת קודש

18:55 (כ-30 דק' לפני השקיעה)	מנחה ערב שבת
4:45 (כ-65 דק' קודם הנץ החמה)	שחרית הנץ החמה
07:00 (30 דק' לפני תפילת שחרית)	שיעור בהלכות אישות
07:30	שחרית מנין ראשי
16:30 (חושן משפט)	שיעור הלכה, שולחן ערוך
17:00	מנחה מנין א'
17:30	שיעור במוסר וחסידות
18:15 (בסוף השיעור)	מנחה מנין ב'
לאחר מנחה	סעודה שלישית
19:25 (בשקיעה)	שיעור הלכה
20:00 (עם צאת השבת)	ערבית של מוצ"ש
20:30 (כחצי שעה אחר צאת השבת)	אבות ובנים

פעילויות לנשים בשבת

16:00 (בביה"כ חסדי שמואל)	תהלים לבנות
16:00 מפי מו"ר שליט"א	שיעור לנשים

רשימת השיעורים השבועיים של
הרב **אייל עמרמי שליט"א**

מוצ"ש

22:15 ביהכנ"ס "בראשית" רח' רחבעם זאבי 2 פתח תקוה

ראשון

21:00 ביה"כ "ספרא" רחוב שמואל יפה פסנת זאב ירושלים

שני

17:30 יה"כ "מוסיוף" רח' ואל ירושלים

שני

21:00 ביה"כ "שערי דוד" רח' אנרות משה 17 רמת שלמה ירושלים

שלישי

שיעורים ברחבי הארץ לפי הפרסום באתר ובקבוצות הווצאפ

רביעי

18:00 ביה"כ "בורכב", רח' פישל ירושלים

רביעי

21:30 לבנות סמינר! מדרשויות "תפארת בנות" רח' קצנלבון 81 ירושלים

חמישי

19:30 שיעור בביה"כ "חסדי שמואל" רח' הרב מן הדר 4 ירושלים

מהאוצף
היה

יוני מרקט

על העזרה והתמיכה במוסדות "כאייל" תערוג"

התורה
והברכה ל

איסור דרבנן של ביטול כלי מהיכנו. אם כן גם במקרה שלנו אם האדם לוקח שרפרפים, כרים וכסתות ושם תחת הבהמה, אז לא יהיה ניתן לטלטל אותם כי הבהמה עומדת עליהם וממילא היא גורמת לביטול כלי מהיכנו, אבל כמו שאמרנו התירו חכמים לאדם לעבור על איסור דרבנן של ביטול כלי מהיכנו כדי לעזור לבהמה הזאת משום "צער בעלי חיים" שהוא ציווי מהתורה. בא הרמב"ם ושאל שאלה חזקה מאוד: אם חכמים מאפשרים לאדם לעבור על איסור דרבנן של ביטול כלי מהיכנו, אז למה הם לא מאפשרים לו להרים את הבהמה הזאת בידיים, והרי גם זה רק איסור דרבנן של מוקצה? ומחדש הרמב"ם שיש לחלק בין איסורי דרבנן, כלומר אי אפשר לדמות בין שבות לשבות, ולכן יש איסורי דרבנן שחכמים מצאו להתיר במקרים מסוימים, ויש כאלו שלא מצאו מקום להתיר ואפילו שמדובר כאן על מצוות דאורייתא של צער בעלי חיים. "שלטי גיבורים" חולק על הרמב"ם ואומר שבשביל מצות עשה מהתורה של צער בעלי חיים, ובמקום שאין אפשרות אחרת, יכול האדם להרים את הבהמה גם בידו. ובאמת המחלוקת היא על איסור דרבנן וההלכה היא כמו "שלטי גיבורים", שאם אין אפשרות להרים את הבהמה על ידי כרים וכסתות, אז האדם יכול להרים אותה בידיים. אותו דבר אם יש לאדם בבית דגים, והוא רואה שהם בצער בגלל שיש עליהם שמש בשבת, אז אם הוא יכול שיש לפניהם וילון כדי שלא תיכנס השמש, אבל אם אין אפשרות אז מותר לו לטלטל אותם למקום אחר כי אנחנו סומכים על "שלטי גיבורים" שמתיר ה-"מגן אברהם" מקשה על מרן ואומר שבסימן ש"ח כתב מרן שאם יש לאדם סל, והוא רוצה לכפות אותו בפני האפרוחים כדי שהם יקפצו וישחקו עליו, אז זה מותר. אז שואל ה-"מגן אברהם" מה עם איסור ביטול כלי מהיכנו? איך זה מותר במקרה הזה? עונה ה-"מגן אברהם" שבגלל שבידו ברגע אחד לסלק את האפרוחים אז זה נקרא "ביטול כלי מהיכנו לרגע" ואין בזה בעיה, אבל במקרה שלנו שהבהמה שוכבת הרבה זמן על הכרים והכסתות עד שתצליח לצאת, אז יש כאן ביטול כלי מהיכנו רגיל. מכאן למד מרן הראשון"צ הרב עובדיה יוסף זצוק"ל שאם יש לאדם צלחת שהוא שם בה קליפות אגוזים, ומיד כשמסיים לאכול הוא לוקח לאשפה אז זה כמו הסל הזה של האפרוחים ואין בזה ביטול כלי מהיכנו רגיל אלא ביטול כלי מהיכנו לרגע, זה יהיה מותר. הרב "מנוחת אהבה" חולק על מרן הרב עובדיה, אבל אפשר לסמוך על מרן הראשון"צ הרב עובדיה יוסף זצוק"ל במקרה הצורך!!!

"ביטול כלי מהיכנו"??

ה-"שולחן ערוך" (סימן ש"ה, סעיף י"ט) כותב כך: "בהמה שנפלה לאמת המים, אם המים עמוקים ומפני כך אינו יכול לפרנסה במקומה, מביא כרים וכסתות ונותן תחתיה משום צער בעלי חיים, אף על פי שמבטל כלי מהיכנו". מרן מדבר על אדם שיש לו כל מיני בהמות או חיות, ואחת מהם נפלה בשבת לתוך נחל או שלולית, והיא לא מצליחה לחלץ את עצמה ממנה ונמצאת עכשיו בצער גדול מזה. אסור לאדם להרים את הבהמה הזאת בידיים שלו משום מוקצה, אז מה כן הוא יכול לעשות? האדם הזה יכול להביא לה אוכל עד למוצאי השבת ואז להרים אותה, אבל יש מקרים שגם זה לא אפשרי כי היא יכולה לטבוע במים, אז אומרת הגמרא שהיא מתירה לאדם לעבור על מלאכת מוקצה קלה של "ביטול כלי מהיכנו", ולכן הוא יוכל להביא כסאות, שרפרפים, כסים וכסתות ולשים אותם על שפת הנהר וכך יהיה לבהמה הזאת יותר קל לצאת. מה פירוש האיסור הזה של "ביטול כלי מהיכנו"? כל כלי שאדם יכול לטלטל בשבת, והוא עושה פעולה שמנטרלת את אותו טלטול, זה נקרא מבטל כלי מהיכנו. למשל יש לאדם צלחת שמותר לטלטלה, והוא רוצה לשים בה קליפות של אגוזים, אז בגלל שהקליפות האלו לא ראויים למאכל בהמה, הצלחת הופכת להיות בסיס לדבר האסור, וכמו שאסור לטלטל את הקליפות האלו, כך אסור עכשיו לטלטל גם את הצלחת שעליה מונחות הקליפות האלו. ומה מלאכת האיסור כאן? הרמב"ם סובר מלאכת סותר, שכמו שאדם הולך ושובר את הצלחת, גם כאן הוא מנטרל את אותה צלחת. רש"י סובר שזאת מלאכת בונה, שכאילו האדם בא ומקבע את הצלחת במקומה עם מסמרים כי עכשיו אסור לו להזיז אותה, בכל מקרה זה

מראות מחול המועד במוסדות "כאייל תערוג"

סדנא פעילה בת 3 מפגשים בנושא:

מנהיגות בחינוך

עם איש החינוך הרב ישי יזדי הי"ו

בכל יום שלישי בשעה 19:30

מפגש ראשון ביום שלישי הקרוב כ"ט ניסן 7.5

מפגש א': האם אנו מחנכים לפעולות ומעשים או לערכים?

מפגש ב': האם אנו מנהיגים או מובלים? מודל "הגביע המלא"

מפגש ג': הקשר שבין מנהיגות לאחריות וסמכות

ביהכנ"ס "חסדי שמואל" רח' הרב מן ההר 4
הציבור מוזמן | עזרת נשים פתוחה

SHIMON CHODADTI
and claim of rabbis

שמעון חודדתי
טוען רבני

ייצוג ולווי משפטי בבתי הדין הרבניים

רח' הבא סאלי 17/1 ירושלים

8380539@gmail.com ✉ 052-8380539 📞

טוען רבני המתמחה בדיני אישות הכוללים.
דיני משפחה. גירושין. מזונות ילדים.
מזונות אישה. הסדרי ראייה וזמני שהות.
משמורת. סרבנות גט. חלוקת רכוש.
כתובה וגישור. ירושות וצוואות.
דין תורה ובוררויות. מעמד אישי.
הסכם גירושין. והסכם ממון.
שירות מקצועי ואמין.

כשהגלים מתחזקים - החזקים מתגלים

מתי בפעם האחרונה
הסתפרתם בחינם?

תספורת חינם!

כל יום חמישי
בין השעות 18:00-20:00

רחבת בית הכנסת "חסדי שמואל"
רח' הרב מן ההר 4

בואי אלמנה
את הראש שלך
אחרי בין פיוסי
הפנימי אחיזוני

**אחותי
כלה**

מדריכת כלה וטהרת המשפחה
מזמינה אותך לקבלת הדרכת כלות בדרך שלך!

נלמד יחד באווירה רגועה וייחודית, בסגנון פתוח ומכיל.
לימוד אישי וחוויתי לקראת החתונה
כל מה שלא העזת לשאול עכשיו אצלי בסלון,
בהלכה בהשקפה ולצאת לדרך מוכנה!

תמיד אצדק אצדק כל הדרך
שני נועה 054-750-9302

התייעצות ע"פ דעת חורה

בהמלצת הרב!

STEPUP
נעלים לכל המשפחה

רח' יצחק כדורי 4 • א'-ה' 10:00-20:00 ו' 10:00-15:00
0506462122@gmail.com • step up • 050-6462122

דרושה טבחית
למוסדות "כאייל תערוג"

פרטים אצל נתי
050-678-5912

ברוב עם הדרת מלך
תפילת ראש חודש ניסן
 בנץ החמה (5:00) בשירה

עם מורנו **הרב אייל עמרמי** שליט"א

יום רביעי ל' ניסן
 עם החזן והפייטן **אלהנן משמרת** הי"ו

יום חמישי א' אייר
 עם החזן **ישראל אמסלם** הי"ו

התפילות רחנות שמתקיימת את כל השנה

בית כנסת הספרדי המרכזי
"חסדי שמואל" רחוב הרב מן ההר 4

**משהו חדש קורה
בהר חומה!**

**תמיד חיפשתם מוסדות ברמה גבוהה
המשלבים לימודי קודש עם לימודי חול?**

מוסדות "כאייל תערוג"

בראשותו של הרב אייל עמרמי שליט"א
אווירה חזקה לצד הכנת והתאמת הילדים לעולם הגדול

לפרטים והרשמה:

054-840-4080 הרב רבין

050-415-3380 גב' לאה

האם עוזר לנגן בכלי נגינה בבית הכנסת

נשאלתי פעמים רבות אודות מנהגנו בק"ק "חוט של חסד" שבראשי חודשים ובחול המועד מכניסים לבית הכנסת כלי נגינה המנגנים בשעת ההלל והציבור שרים ורוקדים עמהם, על מה סמכנו לנהוג כך?

תשובה

א. הקדמה על עקור הפנהג להכניס כלי נגינה לבית הכנסת

במקורות רבים מצינו שהיו מנגנים בכלי שיר בבית המקדש, הן בזמן הקרבת הקורבנות והן בזמן אמירת "שיר של יום" [מידות פ"ב מ"ו, תוספתא תענית פ"ג הל' ג-ד' (ו"ל): "לוי האונן מותר לעבוד ולשורר. ואין פוחתין משנים עשר ליום וכן נפסק ברמב"ם] [הל' כלי המקדש פ"ג הל' ג-ד' (ו"ל): "לוי האונן מותר לעבוד ולשורר. ואין פוחתין משנים עשר ליום עומדים על הדוכן בכל יום לומר שירה על הקרבן ומוסיפין עד לעולם. ואין אומרים שירה אלא בפה בלא כלי, שעיקר השירה שהיא עבודתה בפה, ואחרים היו עומדים שם מנגנים בכלי שיר, מהן לויים ומהן ישראלים מיוחסין המשיאין לכהונה, שאין עולה על הדוכן אלא מיוחס, ואין אלו המשוררים על פי הכלים עולין למנין השנים עשר. ובמה הם מנגנים? בנבלים וחלילים וכנורות וחצוצרות והצלצל, ואין פוחתין משני נבלים ולא מוסיפין על ששה, ואין פוחתין משני חלילים ולא מוסיפין על שנים עשר, ואין פוחתין משתי חצוצרות ולא מוסיפין על עשרים ומאה, ואין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד לעולם, והצלצל אחד בלבד"] [ופ"ז ה"א ועוד].

בנוסף איתא בגמ' [שבת ל' ע"ב, פסחים ק"ז ע"א] "שאיין השכינה שורה... אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, שנאמר ומלכים ב'ג' ט"ז] 'ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'", ומוכח משום שהשמחה צריכה להיות ע"י כלי נגינה, ומובא בספר החיים [ריש סי' י"ח] ששורש התפילה היא שמחה וז"ל: "שורש התפילה – שמחת לב בהקב"ה, שנאמר ותהילים ק"ה, ג' [התהללו בשם קדשו, ישמח לב מבקשי ה'. ולפיכך דוד מלך ישראל מנגן בכינור על כל תפילותיו וזמירותיו, למלאות לבבו שמחה באהבתו של הקב"ה...]", דהיינו שלכאורה התפילה צריכה להיות דווקא בכלי נגינה.

וכן מצינו במפורש שדוד המלך מביא בסוף ספר תהילים [פרק ק"ג] שיש להלל את ה' בכלי נגינה – "הללוהו בתוף ובמחול...".

א"כ היה מקום לומר שכיון שבתי כנסיות ובתי מדרשות נחשבים האידנא כ"מקדש מעט" [תענית כ"ט ע"א] והתפילות הן כנגד התמידין והקרבנות [ברכות כ"ו ע"ב], ממילא כמו שהיה נהוג בזמן בית המקדש לנגן בכלי נגינה בזמן הקרבת הקורבנות, ה"ה שהאידנא שרי לנגן בבתי הכנסת בזמן התפילות.

אמנם מימי ביהמ"ק ועד לפני כמאתיים שנים, לא נהגו לנגן בכלי שיר בבתי הכנסת, כמובא בדברי הגר"ח פלאג'י זצ"ל [לב חיים ח"ב סי' ט' בד"ה "ולחקירה השניה" (דף ח' ע"ב)] וז"ל: "לא שמענו ולא ראינו דבר זה, לא בנביאים האחרונים אחר החורבן, ולא באנשי כנסת הגדולה, ולא בתנאים והאמוראים בתלמוד בבלי וירושלמי ובמדרשי חז"ל, ולא ברבנן סבוראי וגאונים והפוסקים ראשונים ואת האחרונים עד היום הזה, שאימר שום אחד מהם דבר זה להיות מנגן בכלי שיר בתוך התפילה, דבר שלא יש שום שמץ מנהו וגם לא בזוהר הקדוש ובתיקונים ובזוהר חדש ולא במקובלים ז"ל".

לפני כ-200 שנה, התחילו המשכילים והרפורמים הרשעים לחבל בכרם ה' וביצעו שינויים בנוסח התפילות ובמנהגים המקובלים בבתי הכנסת, כאשר מטרתם הייתה להידמות לנוצרים ולמנהגים הנהוגים בבית תיפלתם. אחד מהשינויים שעשו אותם רשעים הוא להכניס כלי נגינה הנקרא "אורגן" או "עוגב" (ארגע"ל בלע"ז) לבית התיפלה שלהם הנקרא "טמפל", וזאת ע"מ לנגן בחלק מהקטעים בתיפלתם ולחקות בזה את צורת התיפלה של הנוצרים.

משראו זאת גדולי אותו הדור היראים והחרדים לדבר ה', יצאו במלחמת חורמה נגד השינויים הללו, כולל הכנסת האורגן/עוגב לבית תיפלתם, ואסרו על ציבור יראי ה' לחקות את דרכי הרשעים ולו במקצת. ולמעשה בנושא זה של הכנסת כלי נגינה לבתי הכנסת של ציבור היראים והחרדים לדבר ה', מצינו שלוש שיטות, שבהם נדון לקמן: יש שאסרו לגמרי בין בשבתות וי"ט ובין בימי החול, ויש שהתירו ואף בין המתירים נחלקו האם מותר לנגן בכלים אלו בשבת ע"י גויים.

ב. שיטות האוסרים לגמרי לנגן בכלי נגינה בבתי כנסת אפילו בימי החול

(1) החת"ס במספר תשובות [או"ח סי' פ"ד ד"ה "ואם יאמרו", או"ח סי' פ"ט, ח"ה חו"מ סי' קצ"ב] כותב לאסור לנגן בכלי נגינה בבית הכנסת אפילו בימות החול, ומביא לזה שני טעמים: (1) אבותינו לא נהגו כך מימות בית המקדש, (2) והאידנא לאחר החורבן גם בבתי כנסת שייך לומר "איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר".

(2) גם הג"ר יעקב מליסא זצ"ל [בעל נתיבות המשפט, בספרו תשובות רבינו יעקב מליסא או"ח סי' ד'] דן אודות אלה שהביאו גויים לנגן בתפילה בשבת, וכותב לאסור זאת אפילו בחול, משום שבתפילה לא מצינו מצות שמחה ועיקר התפילה היא לכפר על חטאינו, וזהו אפילו במועדים שיש בהם מצות שמחה, וא"כ "איך יעלה על הדעת לבוא לפני המלך לבקש סליחה, ומזמוטי שיר בידו? אין זה מבקש אלא מנאץ ח"ו!". ומה שהיו נוהגים בזמן ביהמ"ק בירושלם לנגן בכלי נגינה וכן בשעת שמחת בית השואבה, היינו משום שכל חטאיהם היו מתכפרים בשלמות כמובא במדרש [במדבר רבה פ' כ"א סי' י"ט, תנחומא פ' "פנחס" סי' י"ג] ש"בזמן שהיה ביהמ"ק קיים, לא לן אדם בירושלם וחטא בידו".

(3) ספר אלה דברי הברית [שיצא לאור בשנת התקע"ט בעקבות פולמוס הכנסת העוגב להיכל בהמבורג] קיבץ מכתבים מגדולי התקופה ההיא שכתבו נגד הפורצים להכניס שינויים בסדרי התפילה, וכולם פה אחד אסרו לנגן בבית הכנסת בתפילה בשבת וי"ט ע"י נכרי עיי"ש, אולם נחלקו לעניין נגינה בביהמ"ס בימי החול. שם הובאה דעת החת"ס והגרי"מ מליסא הנ"ל שאסרו אף בימי החול; והביא שם [עמ' כ"ח] מכתב הג"ר עקיבא איגר זצ"ל שכותב לעניין ימי החול וז"ל: "גם שלא לנגן בארגעל (אורגן/עוגב) עכ"פ בשבת וי"ט אף ע"י נכרי, כאשר גם בחול אין ההיתר ברור. עיין מש"כ בבאר שבע סי' ע"ד, טעם שאין אנו מתפללים בפרישת כפים, ומדמה לאיסור ד'לא תקים לך מצבה' יעו"ש. וזהו הטעם שייך גם בארגעל". ועוד מביא שם [עמ' י"ח] את דברי הג"ר מרדכי בנעט זצ"ל (מחבר הספר מגן אבות) שמאריך מצד איסור "ובחוקותיהם לא תלכו" ומסיים ש"לפענ"ד הספק עצום ויש לאוסרו עכ"פ מצד הספק". ועוד מביא שם [עמודים: ה', ס"א, ע"ז, פ"א] בשם כמה וכמה מגדולי ישראל שאסרו אפילו בימי החול.

(4) הג"ר דוד צבי הופמן זצ"ל בספרו שו"ת מלמוד להועיל [סי' ט"ז, תשובה שנכתבה בחודש אדר ה'תרנ"ז] דן בנושא זה באריכות ומסיק למעשה לאסור, ומביא כמה וכמה רבנים ואב"דים זצ"ל של מקומות שונים שאסרו בפרטות את האורגן (ארגעל/עוגב) בבית הכנסת בתפילה, בין בחול בין בשבת, משום "ובחוקותיהם לא תלכו" כיון שכך נהגו הנוצרים בבית תפלתם. ומביא בתשובה הנ"ל שמטעם זה פסקו לאסור הגרש"ר הירש זצ"ל [בפירושו על התורה ויקרא י"ח, ג'] והמהר"ץ חיות זצ"ל [בספרו מנחת קנאות דף ה' ע"ב] את הנגינה באורגן בבית הכנסת בין בחול בין בשבת.

וכותב שם שו"ת מלמד להועיל שיש בזה איסור של חיקוי האפיקורסים ומחריבי הדת, וז"ל: "ובצדק כתבנו בהודעה נאמנה שלנו אשר הארגעל נהיה לשרש פורה רוש ולענה, עבירה גוררת עבירות אחרות ותועבות גדולות, כי לא יארכו הימים ולרגל הארגעל קול מקהלות נשים שרות נשמע בהיכל הי. ובסדר התפילה אשר קבלנו מאבותינו נפרצה פרצה אחר פרצה, ונהרסו שתות העבודה שבלב ע"י הוספה וגרעון, ע"י שינויים וחילופים אשר יענו ויעידו כי כפרו המהרסים ובעטו בהבטחות ה' ע"י נביאיו, להשיב שכינתו לציון וסדר העבודה לירושלים באחרית הימים. וא"כ בזמנינו יש איסור יותר בארגעל מפני שמחקים בזה את המינים והאפיקורסים ומחזיקים את ידיהם בהריסות האמונה והדת".

ובשולי התשובה כותב ששלח תשובה זו לחמשה רבנים בני דורו וארבעה מהם הודו לו לאיסור גמור, הלא הם: אב"ד דק"ק האלבערשטארט, אב"ד דק"ק פאזען, אב"ד דק"ק האמבורג, ואב"ד דק"ק פראנקפורט דמיין. ורק אב"ד דק"ק קיסנינגען נמנע מלחוות דעתו אחר אשר כבר הורה זקן הג"ר עזריאל הילדעסהיימער (נ"י) זצ"ל.

5) הגר"ח פלאג'י זצ"ל [שו"ת לב חיים ח"ב סי' ט'] כותב אף הוא לאסור מטעמי אחריני, ודן שם בתשובה ארוכה לגבי כמה וכמה עניינים הנוגעים לנגינה, וז"ל [ד"ה "ולחקירה השניה"] בנוגע לנידוד: "אם מנהג זה שרוצים לעשות מחדש להביא מנגנים לנגן בכלי שיר הנקרא אורגאנו"ס בעת התפילה, אי שפיר דמי או לא...? והנה אמת נכון הדבר כשהיה ביהמ"ק קיים, בכלל עבודות שהיה במקדש היה לנגן בכלי שיר, כמ"ש הרמב"ם... וא"כ עכשיו שביהמ"ק חרב בעוונותינו הרבים, איך יתכן לעשות כן? כי הגם שאמרו ח"ל בברכות וכ"ו ע"ב ד'תפילות כנגד תמידים תקנוס'... היינו מה שתקנו חז"ל לומר סדר התפילות כמו שתקנו בלבד; אבל לנגן בתוך התפילה בכלי הכינור כמו שהיה בזמן ביהמ"ק – זה לא שמענו ולא ראינו לא בנביאים האחרונים אחר החורבן ולא באנשי כנה"ג ולא בתנאים ואמוראים בתלמוד בבלי והירושלמי ובמדרשי רז"ל ולא ברבנן סבוראי וגאונים והפוסקים ראשונים ואת אחרונים עד היום הזה, שיאמר שום אחד מהם דבר זה להיות מנגן בכלי שיר בתוך התפילה, וגם לא בזוהר הק' ובתיקונים ובזוהר חדש ולא במקובלים ז"ל? וא"כ מי הוא זה בדור זה שיבא לחדש דבר זה שלא היה לעולם?".

ועוד כותב [ד"ה "ועם שמצינו] וז"ל: "ועם שמצינו בפסחים וק"י ע"א] ש'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, שנאמר ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' יעו"ש, כנראה שצריך להיות השמחה ע"י ניגון ומנגנים. וכך הראה לי בני בן החכם כי ביצחק יקרא נר"ו בספר החיים ויש סי' ח"ן שכתב וז"ל: 'שורש התפילה שמחת לב בהקב"ה, שנאמר התהללו בשם קדשו ישמח לב מבקשי ה', ולפיכך דוד מלך ישראל מנגן בכינור על כל תפילותיו וזמירותיו למלאות לבבו שמחה באהבתו של הקב"ה...' ועם כל זה אין מקום להביא מנגנים, כי שאני דוד המלך ע"ה והנביאים

¹ ויש לברר מה שאמר האב"ד דק"ק קיסנינגען זצ"ל בשם הג"ר עזריאל הילדעסהיימער זצ"ל, שהרי כבר כותב בשו"ת הג"ר עזריאל [או"ח סי' קפ"ז] וז"ל: "על דבר שאלתו אם שוחט ובודק איש ישר הולך, מותר ללכת לבהכ"נ של אשכנזים ולהתפלל לפני התיבה ולקרוא בספר לפרקים, באשר ינגנו שם בשבת ויו"ט בכלי זמר הנקרא ארגעל. אכן אינם משנים כלל נוסח התפילה. ואם לא ישמע בזה לפקודת הקהל שם, יש לחוש שיסירו אותו ממשרתו, וטפלי תלוי ביה. וגם יש לחוש שיקחו להם שוחט ובודק אחר ויכשלו באיסור נבילה חלילה? הנה באמת נכון וראוי מאד שלא ליכנס לבהכ"נ אשר יזלזלו שם באיסור השמעת קול ולכת בחזקות הגוים. ואם לא היה רק החשש האחרון (שמא יביאו שו"ב שיאכיל אותם נבלות וטרפות), אין כאן בית מיהוש! ובהדי כבשי דרחמנא למה לן? אם היה באפשרי שיקחו שוחט אחר שהוא בגדר השוחטים המאוסים, לא היה לו לחוש על זה. והלעיטהו וכו'. אכן על דבר החשש הראשון, בוודאי יש לחוש עליו, באשר אין איסור מפורש שלא ללכת לבהכ"נ שמנגנים שם בעוגב. ואם כי החוב מוטל על כל אחד להימלט מהכרח כנ"ל. עם כל זה בכל זמן שלא יוציא אותו הי"ת מהכרח הנ"ל, הוא מחוייב לחוס על נפשות ביתו. והי"ת יצילנו מכל פגע וצוקה".

רואים א"כ מדבריו שאינו מתיר דבר זה להדיא ("אחר שכבר הורה זקן"), אלא אדרבה – כותב במפורש שיש חשש (אף בחול) של "ובחזקותיהם לא תלכו" (לבד מאיסור השמעת קול בשבת), ורק שלא מוחלט אצלו האיסור לגמרי, ומ"מ למעשה כותב להדיא שאם אין הכרח ללכת לבהכ"נ כזה כסיבת השוחט הנ"ל שהיה מוכרח משום פרנסת ביתו – צריך להימלט ולא ללכת לשם!?

כשהיו מנגנים לא היו מאבדים כוונתם, משא"כ אנחנו. ולא הביאו מהם ראיה כי אם שצריך האדם להיות שמח שמחה של מצוה לעבוד את בוראו, אבל לא לעשות מנגנים בתוך התפילה חלילה". ועוד כותב שם "ד"ה 'ובר מן דין' וז"ל: "ובר מן דין דבר זה שמביאים מנגנים ואורגאנוס, אם היה הדבר מוכרח, וכי כמה וכמה לאלפים ורבבות מרבנים וחכמים מכמה שנים רבות דור דור ושופטיו. וכמה מרבנים המקובלים ורבינו האר"י ורבינו מהרח"ו והרב המקובל האלקי מומחה ובקי כמה"ר שלום שרעבי ז"ל. ולא מצינו בשום אחד מהם שחידשו לנו דבר זה להביא מנגנים בתוך התפילה בבית הכנסת... ומי הוא זה ואיזהו אחר רשב"י ורבינו האר"י ז"ל וחבריהם הק' אשר כל רז לא אניס להו, ולא באו בדבריהם לעשות כדבר הזה שינוי הנראה לעיני כל ישראל בכל מקום שהם, מי הוא הבא הראשון ונהג הכי? ...ואם אחרי כן מאיזה עם הארץ הרגילו בזה ונהגו כן ובאים להשתמש בתורת מנהג אחר שנהגו, אנכי אומר כי כל שהוא מנהג שלא מן הדין בלתי שום שרש, וגם אינו פשוט ברוב ישראל, ויש בו פקפוק, ונשתרבב המנהג בלא סמך מדלת העם, איך בו תורת מנהג. ובכל מקום ובכל זמן יכולים לבטלו ומצוה לבטלו".

(6) **השדי חמד** [אסיפת דינים מערכת "בית הכנסת" אות ב'] פוסק אף הוא לאסור, ומביא את דברי החת"ס הנ"ל ומציין לדברי הגר"ח פלאגי זצ"ל הנ"ל, עיי"ש.

עוד מביא השדי חמד [אסיפת דינים מערכת "חתן וכלה וחופה" אות א'] בתוך דבריו את תשובת הג"ר יוסף זכריה שטרן זצ"ל אב"ד שאויל, שכותב וז"ל: "ומ"מ בתפלה שהוא במקום עבודה שבלב, אין מקום לעניינם, וכמו שאין מקום להעמיד הלויים למשוררים כמו בעבודה ורק להתפלל בכבוד ראש. וגם מה שמצאנו בדברי הימים ובי' כ/כ"ח שהיה דרכם בשובם ממלחמתם בנצחונם להעיר לבב העם להודות בכלי זמר ובתופים ומצלתיים, גם בזה אין הכרח מהכתובים שהיו הכלי זמר ממש בשעת אמירת הודו. וגם בשירת מרים אפשר שהמחולות והמצלתיים היו קודם השירה. ובפרט שאין דמיון משירי הודאה לבקשת תפלה ותחנונים דודאי שצריך להיות בכבוד ראש... והכא נמי לדין בדברים שמחזיקים לדרך מוסר שלא לעשות במקום המקודש להתפלל ולבקש רחמים, ושראו למנוע מדבר המראה התנשאות, וכדאמרו חז"ל 'ממעמקים קראתיך' – שיעמוד במקום נמוך ויתפלל... ועל כיו"ב נאמר 'זהיה כנור ונבל ותוף וחליל... ואת פועל ה' לא יביטו'. ודרשו רז"ל 'כמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם, כמתוקנים שבהם לא עשיתם! כמקולקלים שבהם עשיתם... ועכ"פ התפילה בביהכ"נ בכלי זמר הוא איסור מצד עצמו. ודרך גאות כפורק עול מורא גבוה, מה שצריך להיות ההיפך בהכנעה וכבוד ראש, נוסף על זה חילול ה' בפרהסיא".

(7) **כה"ח** [סופר סי' קנ"א ס"ק י"ט] מעתיק להלכה את דברי החת"ס, הגר"ח פלאגי זצ"ל והשדי חמד, שאוסרים לנגן בבית הכנסת בכלי נגינה אפילו בימות החול.

(8) **הראש"ל** יעקב שאול אלישר זצ"ל [שו"ת יש"א איש בהשמטות להל' תפילה דף צ"ט ע"ב, שנת ה'תרנ"ה] אוסר ג"כ לנגן בכלי נגינה בביהכ"נ אפילו בימות החול, משום חוקות הגויים, וז"ל: "מינה נקיש לכל מין עבודה שהיא חיובית אצלם לעשותה בבית תפלתם חק בל יושבת, כמו הקטורת שמקטרין הם בבית תפלתם וחוש הריח נהנה ממנו, אפ"ה אסור לנו להקטיר בבית תפילתינו ועבודתינו. והכא נמי בכלי זמר דנידון דין, אם באמת אצלם הוא עבודה חיובית שא"א לעשות עבודתם חק ולא יעבור, הא ודאי פשוט וברור דאסור לעשותו בביהכ"נ שלנו, ועובר על לאו ד'לא תלכו בחוקותיהם וגו'". גם אסור נלו"ה עמ"ו לנגן בשבתות ויו"ט ע"י גוים, ובלי ספק שמתכוונים לשמוע קול השיר דווקא, דודאי אסור. וכמו שכתב הגאון מורינו הרב חיים פלאגי ז"ל בספר לב חיים, וזה פשוט. אך לדאבון לב כי בעוה"ר כבר פשתה המספחת צרעת פורחת, והתירו בכמה מקומות ועשו מעשה והביאו הקורו (מקהלה) לביהכ"נ מקדש מעט בכמה עיירות מערי אירופא אין מספר... את זה כתבתי בדאגה ודמעות יורדות תוך חדרי לבבי, בראותי כי אבדה התורה והיהדות והאמונה מקרב רוב ישראל...".

9) הגר"ר יוסף ניסים בורלא זצ"ל [שהיה אב"ד בירושלם, בשו"ת וישב יוסף או"ח סי' ב' (וחתם התשובה בתאריך ט"ב שבט ה'תרנ"ה)] התבקש מאת הראש"ל הרב יש"א ברכה הנ"ל לענות בנידו"ד, והכריע לאסור, וז"ל: "היום גלותי מצפוני לבי מאשר טמון בחובי, מהיום אשר נתחדש בעירנו הבהכ"נ הגדולה דרצו הנערים להביא האורגאנו בבית ה' לשיר בו בשבתות ויו"ט ולתת בו חוקים לא טובים, כי הש"ץ הנהיג את להקת הקו"ר (מקהלה) בילדים אשר אין בהם מוס, גם נכרים באו שעריה היודעים מטיב נגן בדקה ובגסה, והם (הנכרים) אומרים קדוש וברוך, והעם לא יענו בשמעם... אי אריך למעבד הכי או לא?", ובסוף דבריו מכריע כדעת הגר"ח פלאגי זצ"ל בשו"ת לב חיים הנ"ל שאסור להכניס כלי זה לביהכ"ס ולנגן בו, אפילו בימות החול, עיי"ש.

10) שו"ת תעלומות לב [לגר"ר אליהו בכור חזן זצ"ל (רבה הראשי של אלכסנדריה במצרים משנת ה'תרמ"ח עד פטירתו בשנת ה'תרס"ח), קונטרס הליקוטים אות י"א דף ל"ב ע"א] דן אודות המנהג שנהגו במקומו הנערים ילדי ת"ת לנגן בעת התפילה והוא הקור"ו הנהוג בערי אירופא, ומחלק בין נגינת אורגן שאסורה בביהכ"ס אפילו בימות החול כדעת הגר"ח פלאגי זצ"ל הנ"ל, לבין נגינה במקלה של ילדים המותרת, וז"ל: "דע ידידי כי האורגנו הנקרא בלשון אשכנז 'ארגל' לחוד, והקורו לחוד. האורגנו הוא מין עוגב של כלי זמר שנהגו באיזה עיירות בערי אדום לנגן בשבתות ויו"ט ע"י גוי. ועל זה כבר צווח ככרוכיא הגאון חת"ס בחלק ו' סי' פ"ד ופ"ו ואילך, עיין עליהם בדבריו המצודקים ומלהבות אש. ועל כיו"ב הוא מש"כ לאסור הגאון החסיד שארנו ז"ל בספר הק' לב חיים. וגם בערי אירופא רבו כמו רבו הבתי כנסיות שאין להם העוגב הזה בשבתות ויו"ט רק בחופות ומילות הנעשות בביהכ"נ שמניחים אותו בעזרה. ואולם הקורו הוא להקת מזמרים ילדים ונערים שאומרים איזה פסוקים ומזמורים וקצת ניגונים בלשון הקדש בהכנעה יתירה, ומפי עוללים ויונקים נותנים עוז לתורה לפאר בית אלקינן, ועל כיו"ב הוא שהאריך להתיר הגאון שארנו ז"ל בספר כרך של רומי סי' א' וכל דבריו נכונים...".

11) הגר"ר עובדיה הדאיה זצ"ל [שו"ת ישכיל עבדי ח"ח סי' כ"ט] מביא את שאלת הגר"ר חנניה יום טוב ליפא דייטש זצ"ל (בעהמ"ח ספר טהרת יו"ט), אודות ביהכ"ס במקסיקו שרוצים להכניס אורגן קטן (ארגעל) לעזרת נשים של ביהכ"נ ולא ישתמשו בו בשבתות ויו"ט, אי שרי למעבד הכי או לא? ומשיב לאסור באיסור גמור, אחר שמביא את דברי גדולי האחרונים הנ"ל ובראשם החת"ס והלב חיים והשדי חמד והיש"א ברכה זצ"ל ועוד. ומסיים וז"ל: "והחכם עיניו בראשו להשפיע עליהם בקול נועם אולי יטו אזן קשבת אליו ויסורו מדרכם הנלוזה... ולא תהיה תפילתנו ועבודתנו לחרפה ולכלימה לפני אל עליון".

12) הגר"ש ואזנר זצ"ל [שו"ת שבט הלוי ח"א סי' כ"ז] נשאל אף הוא הגר"ר חנניה יום טוב ליפא דייטש זצ"ל בעניין הנ"ל, ומשיב וז"ל: "ואודות שאלתו בענין בוני ביהכ"ס חדש שרוצים להכניס כלי שיר ארגעל בביהכ"נ של נשים, וטוענים שלא ישירו בו בשבתות ויו"ט... וכבוד תורתו שפיר חזי דדבר זה איסור גמור, א"צ לפנים! שכל שינוי מדרך רבותינו וממה שהיה מימי קדם, אפי' שינוי קל, יש בו משום איסור של זאל תטוש תורת אמך' כמבואר בפסחים נ' ע"ב. ונוסף לזה איסור של זבחוקותיהם לא תלכו... וכבר ידוע כי כל אלה הדברים ככלי שיר ארגעל וכיו"ב, הם פרי התדמות לעובדי ע"ז ממש... וכמה הרעישו ע"ז תלמידי מרן החת"ס זי"ע בתקופת המלחמה למען יהדות החרדית כשרצו לשנות סדרי בתי כנסת... ודבר פשוט מאד שכל כלי שיר בפרט בעזרת נשים, יבוא לאיסור קול באשה ערוה... והכל יודעים שזה וכיו"ב היה ראש פרעות אויב להדיח אחינו בני" מדרכי התורה. ואל ישיאם יצרם לומר שבזה יקרבו הנערים, כי מרע לא יצא טוב".

13) הגר"מ שטרנבוך שליט"א [שו"ת תשובות והנהגות כרך א' סי' תשי"ג] כותב בתוך דבריו שזהו איסור לנגן בכלי נגינה בביהכ"ס אפילו בימות החול, וז"ל: "שאלה: בית הכנסת שמסדרים בתוכו חופות ויש שם 'אורגן' ומנגנים בו בבית כנסת בשעת החופה? עיין תשובות דברי מלכיאל ח"ה סי' ר"ה, וגאוני

אונגרין האריכו בתשובותיהם שזהו מנהג העכו"ם, וע"כ נהגו להתחתן רק בחצר בית הכנסת שהוא מקום השייך לציבור וקנוי לחתן, אבל לעשות חופה בתוך בית הכנסת זהו ממנהגי העכו"ם שנתפשטו כאן בעו"ה, וכן לנגן בכלי שיר בבית הכנסת הוא חיקוי למנהגי העכו"ם, וע"ז נאמר "ובחוקותיהם לא תלכו"..."

14) וכן מצינו חבל פוסקים האוסרים לנגן באורגן (ארגעל/עוגב) בבית הכנסת [ובהם שו"ת אורח משפט סי' ל"ו ובהשמטות שם סי' כ"ב אות ג', שו"ת מים חיים לג"ר יוסף משאש זצ"ל סי' קמ"ח, בעל המשפטי עוזיאל בתשובה לקהילת הספרדים בבואנוס איירס שהודפסה בכתב עת תלפיות תש"ז כרך ג'-ד' עמוד 320, שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סי' ל', שו"ת מנחת יצחק ח"ה סי' צ"ז בתשובה ליהודים הדרים בדרום אמריקה ושם אוסר אפילו עוגב קטן ואפילו שמונה בעזרת נשים, שו"ת בעל החכמה ח"ב סי' פ"ה, ועוד].

ויש לדון לשיטתם האם האיסור הוא רק באורגן משום "חוקות הגויים" ואילו בשאר כלי נגינה שרי, או דה"ה גם בשאר כלי נגינה? (א) השדי חמד [אסיפת דינים מערכת "חתן וכלה וחופה אות א', עמוד ר"א ע"ב סוף טור א'] מביא את דברי הרב השואל הסובר ש"קיצור הדברים כי לדעתי לא אסור כלי זמר אחר שהוא לא עוגב... ואין כאן שום חשש כלל. וא"כ פ"ס ארמאני שהוא כעין פ"אינינע' מותר בלא שום פקפוק כלל לנגן עליו בעת החופה בבית הכנסת". כך גם סובר שו"ת מטה לוי [לג"ד מרדכי הורביץ זצ"ל מרבני פפד"מ, ח"ב סי' ו', הובא לקמן באות ג' סעיף 6] הכותב שעיקר הבעיה היא דווקא בנגינת אורגן (ארגעל/עוגב) בבית הכנסת, וגם בזה אין להחליט לאיסור. (ב) אמנם השדי חמד עימנו [שם עמוד ר"ב ע"ב טור א'] סובר ש"עיקר האיסור הוא בכל מיני כלי זמר" ולא דווקא בעוגב.

א. שיטות הפתירים לנגן בכלי נגינה בבתי כנסת בימי החול

1) הג"ר אברהם לונשטם זצ"ל [בספר צרור החיים תשובה א' הנקראת "קול השיר" (שו"ת אודות ביהכנ"ס הנבנה בעיר המבורג, נדפס בשנת ה'תק"פ), ונידון השאלה הוא לנגן בקטעים מסוימים בתפילה] מסיק שדווקא הניגון בכלי העוגב (אורגן) אסור בבית הכנסת בין בשבת ובין בימי החול מדאורייתא משום "ובחוקותיהם לא תלכו", אבל שאר כלי נגינה בבית הכנסת – ע"י גוי אסור אפילו בימי החול וע"י ישראל מותר בימי החול.

2) ספר אלה דברי הברית [הנ"ל בעמ' י"ז] מביא את המכתב של ביה"ד של פראג (שחתומים עליו תלמידו המובהק של הנודע ביהודה – הג"ר אליעזר פלעקש זצ"ל מח"ס שו"ת תשובה מאהבה, בנו של הנודע ביהודה – הג"ר שמואל סג"ל לנדא זצ"ל, והג"ר לייב מעליש זצ"ל), האוסרים לנגן באורגן בבית הכנסת בשבת קודש אבל מתירים לנגן בו בימות החול, וז"ל: "ומה שמנגנים בכלי שיר (ארגעל) בשבת קדש – איסור גמור הוא לנגן אפילו ע"י נכרי בשום כלי זמר. והמנגנים בקהילתנו בכלי זמרים בקבלת שבת, המנהג פה שמחוייבים המזמרים להסיר ולסלק מידם כלי זמר חצי שעה קודם ברכו"ם².

וכן הובא שם [בעמוד ה'] בשם הג"ר הירץ שיער זצ"ל ש"בק"ק פראג עיר גדולה לא-לוקים, בתוכה תשעה בתי כנסת, ובגדולה שבהם נהגו לזמן ולקבל שבת בכלי זמר".

3) ספר אלה דברי הברית [הנ"ל בעמ' ס"ז] מביא את מכתבם של אחד-עשר מחכמי זרביני ליוזרנו שכתבו בתוך דבריהם שמותר לנגן בבית הכנסת בכלי נגינה ואפילו באורגן, אבל רק בימי החול, וז"ל: "ומה ששמענו שמנגנים בשבת קודש ויו"ט על ארגעל, וסמכו עצמם על מי שמתיר, ידיע

² שו"ת מלמד להועיל [הנ"ל בס"ט ט"ו] מאריך בעניין מנהג ביהכנ"ס בפראג שהיו מקבלים את השבת בעוגב ובנבלים קודם השבת, ובביאור טעם הדבר, ומביא שהחת"ס כתב שכבר בטל המנהג (וצ"ב, שהרי דברי ביה"ד דפראג הנ"ל שהובאו בספר אלה דברי הברית, הינם מתקופת החת"ס, ומבואר בדבריהם להדיא שעדיין היו ממשיכים בזה?!). עוד מביא המלמד להועיל את דברי ספר צרור החיים הנ"ל שמיישב מנהג פראג, ומ"מ מסיים המלמד להועיל שודאי אין ללמוד ממנהג פראג לשאר מקומות ויש בזה בשאר המקומות משום "ובחוקותיהם לא תלכו" ואין להרשות להנהיג כן.

להוי לרבנן דזה החכם המתיר אינו ממח"ק (ממחנה קדושים) זה. וכבר מילתא אמורה בכל מה שכתבנו בפסק דין כתוב וחתום מידינו למקום אחר, וכולנו יחד אסרנו איסור לבלתי ינגנו ביום שבת קודש ויו"ט ח"ו. ולא התרנו רק בחוה"מ וערב שבת וערב יו"ט קודם שתיכנס קדושת שבת ויו"ט, לצאת ידי כל הדעות כידוע. וגם את זה לא התרנו כי אם ע"י ישראלים אנשים אשר יראת ה' בליבם, כדי לעשות נחת רוח ליוצרנו ביראה ואימה ודעת ה', לכבד את ה' כראוי לנו, ולא ע"י זולתינו (כלומר לא ע"י נגנים גויים).

(4) **המוזכיה המקובל הגה"ק ר' יהודה לייב פאחאוויצער זצ"ל** [בספרו דברי חכמים (שנדפס בהמבורג בשנת ה'תנ"ב) חלק דעת חכמה שער השבת פ"ט דף י' ע"ד, ובספרו כבוד חכמים (שנדפס בוניציה בשנת ה'ת"ס) ענייני שבת פ"ח דף ט"ז], כותב שכן נהגו בעוד קהילות לקבל את השבת (והיינו בימי החול קודם כניסת השבת) בכלי נגינה בבית הכנסת, וז"ל: "ובכמה קהילות מקבלים השבת בבית הכנסת בכלי זמר עם המנגנים ומשוררים (היינו מקהלה) יחד", אולם לא פירט באלו קהילות נהגו כן.

(5) **הג"ר יחיאל גולדהבר שליט"א** [במאמר "לקראת שבת לכו ונלכה (ד)" שהובא בכתב עת בית אהרן וישראל כרך ע"ג בעמוד קכ"ג] כותב שישנו "רצף של עדויות יותר ממאה שנה, משנת ש"ע לערך עד שנת תע"ט, שנהגו בחבל ארץ ביהמיה בקהילות החשובות ביותר בישראל: פראג (המהר"ל מפראג שימש כאב"ד פראג עד שנת שס"ט. ובשנת שס"א כיהן שם בעל הכלי יקר הג"ר אפרים מלונטשיץ זצ"ל כמגיד מישרים, ובשנת שס"ח נתעלה לשמש גם כאב"ד הקהילה ביחד עם השל"ה הקודש. הכלי יקר נפטר בשנת שע"ט, והשל"ה בסוף שנת ש"צ), פרנקפורט (בימים ההם כיהנו כרבני העיר הגאונים רבי נפתלי כץ זצ"ל בעל הסמיכת חכמים ורבי שמואל שאטין זצ"ל בעל כוס ישועות), ניקלשבורג (רבה של ניקלשבורג היה הג"ר גבריאל עשקלס זצ"ל מקראקא, ובשנת תע"ה נתמנה לרב כל כל ביהמיה הג"ר דוד אופנהיים זצ"ל עד לפטירתו בשנת תצ"ז בפראג), בימי זוהרם, לקבל שבת עם כלי זמר שונים (בבית הכנסת) וברוב פאר והדר כנכון לקבל שבת מלכתא".

(6) **שו"ת מטה לוי** [לג"ר מרדכי הורביץ זצ"ל מרבני פפד"מ, ח"ב סי' ו'] כותב שעיקר הבעיה היא דווקא בנגינת אורגן (ארגעל/עוגב) בבית הכנסת, וגם בזה אין להחליט לאיסור, ומשמע מדבריו שבשאר כלי נגינה בימות החול ליכא בעיה כלל, וז"ל: "שאף שיראי ה' יש להם להתרחק מן הארגעל, ואף שאין להתיר, גם אין להחליט לאיסור, ובפרט שגם רבנים צדיקים נוחי נפש וגדולי עולם עשו כך... וידוע שהרב הגדול מו"ה אלטמאן זצ"ל מקארלסרוהע היה בעצמו בחול בבית הכנסת וניגנו בפניו על הארגעל".

(7) **הג"ר יחיאל גולדהבר שליט"א** [במאמר הנ"ל "לקראת שבת לכו ונלכה (ד)" שהובא בכתב עת בית אהרן וישראל כרך ע"ג בעמוד קכ"ז] כותב ששמע מפי החסיד הגה"ח ר' יוסף דב קסטל זצ"ל, משרידי חסידי לעכוויטש, ש"אמנם מנהג הנגינה בקבלת שבת פסק כליל, אולם... נשאר ממנו זכר בדורותינו האחרונים באחת החצרות החסידים המקוריים יוצאי רייסין, והיא חסידות לעכוויטש, שנהגו כהכנה לסדר קבלת שבת בנגינה ובכלי זמר, אך לא בכל שבת אלא בשבת המיוחדת והיא שבת 'בהעלותך', בנימוק חסידי שראויה היא השבת בה קוראים 'כי ה' דיבר טוב על ישראל' לקבלה בנגינה ובזמרה ובקול חלילים ומצילתיים (ובלשון המקורית 'אזא גרויסער שבת אויף כלל ישראל פאסט צו גיין צו שבת מיט כלי זמר').

(8) **הג"ר שם טוב גאגין זצ"ל** [ראב"ד קהילות הספרדים בלונדון שנפטר לפני כ-80 שנים, בספרו כתר שם טוב ח"ג עמוד 363] מעיד אף הוא ש"המנהג הישן בערי בבל לנגן בביהכנ"ס מזמורי תהילים בחוה"מ פסח וסוכות, ומביאים כלי זמר ככינור ותוף וכיוצא לעזור למענים בפה", ובהערה שם כותב וז"ל: "ומעניין מאד לדעת מנהג זה להביא כלי זמר בתוך הביהכנ"ס ולא חששו לומר שאסור לעשות

כך משום חוקות הגויים³. ובימינו אלה החרדים צועקים ככרוכיא על אלו היהודים הרפורמים שנהגו להביא בביהכ"ס העוגב הנקרא 'אורגן' בעת התפילה, ואלו היהודים החרדים שבבגדאד אין פוצה להם פה בזה. ושאלתי לאלו האנשים הבאים מכל ערי בגדאד להתיישב באלו הארצות, אם עדיין שורר ביניהם מנהג זה? ויענו אותי ויאמרו כי בטל מנהג זה בכלל, והנשאר ממנו ניגוני הזמירות ובקשות בביהכ"ס בפה ולא בכלי זמר".

ד. שיטות האוסרים לנגן בכלי נגינה בבתי כנסת בשבת ויו"ט ולא כתבו עה הדין בימי החול

הג"ר דוד צבי הופמן זצ"ל בספרו שו"ת מלמד להועיל [הנ"ל סי' ט"ז, תשובה שנכתבה בחודש אדר ה'תרנ"ז] מביא בריש דבריו שיש חבל פוסקים שכתבו לאסור לנגן בכלי נגינה בבית הכנסת בשבת ויו"ט, אולם לא חיוו דעתם לגבי נגינה בימי החול, ויש לברר האם זהו משום שסוברים שמותר או משום שלא ברור להם ההיתר ולכן לא כתבוהו. וז"ל: "טרם נחיה את דעתנו הקלושה, נפן נא אל משכנות הרועים המה הגבורים אנשי השם אשר כתבו פסק דינם בשנת התקע"ט בעת אשר פרצה הרעה בראשונה, בעיר האמבורג, והתחילו שם מהרסים לפרוץ כמה פרצות בדת למרות עיני בד"צ דשם, והבד"צ דהאמבורג אסף מכתבים ופסקים מכל גדולי הדור ויחוקו דבריהם בספר הידוע אשר נקרא בשם 'אלה דברי הברית'. ושם קמו הגאונים חסידים וקדושים לאסור איסור על שלשה פשעים, ואחד מהם הוא איסור לנגן בביהכ"ס בשום כלי שיר בשבת ויו"ט אפילו ע"י אינו ישראל. והנה הגאונים דשם הסכימו כולם פה אחד שאסור לנגן בכלי שיר בביהכ"ס בשבת ויו"ט אפילו ע"י נכרי; אך אם מותר לנגן בחול בארגעל או אסור, לא ראיתי הסכמה ביניהם. ואחרי העיון מצאתי שם בין הגאונים שלש שיטות. (א) יש מהם שכתבו סתם שאסור לנגן בשבת ויו"ט, ולעניין חול לא פסקו כלום, ואפשר דסבירא ליה דבחול שרי, או אפשר דספוקי מספקא להו ולא רצו לחלוט הדין לאיסור או להיתר. ואלה הם: בד"צ דק"ק האמבורג (ריש ספר אלה דברי הברית), ר' משולם זלמן הכהן בעל בגדי כהונה (אלה דברי הברית צד א'), ר' אליעזר בעל שמן רוקח (שם צד כ"ג), ר' אברהם טיקטין ברעסלא (שם צד כ"ה), ר' אהרן יושע ראויטש (שם צד כ"ט), ב"ד דק"ק פאדובא (שם צד נ'), והגאון ר' עקיבא איגר כתב בפירוש (שם צד כ"ח): 'גם בחול עדיין אין ההיתר ברור, עיין מ"ש בבאר שבע סי' ע"ד טעם שאין אנו מתפללים בפרישות כפיס ומדמה לאיסור דלא תקים לך מצבה יע"ש. וזה הטעם שייך גם בארגעל עכ"ל. ובכן אפשר דלכל הגאונים הנ"ל לא היה ההיתר ברור".

ה. סיכום השיטות בנוגע לנגינת כלי זמר בבית הכנסת

וזאת תורת העולה מכל הנ"ל, שמצינו בדין זה של נגינת כלי זמר בבית הכנסת 3 שיטות מרכזיות: (א) רוב מניין ובניין הפוסקים, בני עדות אשכנז וספרד, סוברים שנגינת כלי זמר בבית הכנסת אסורה אפילו בימות החול, מכמה וכמה טעמים. (ב) חבל פוסקים מתירים נגינת כלי זמר בבית הכנסת, ורק נחלקו האם שרי רק בימי החול או גם בשבת ויו"ט (ורובם סוברים ששרי רק בימי החול). (ג) יש פוסקים האוסרים נגינת כלי זמר בבית הכנסת בשבת ויו"ט, ולא כתבו מה דעתם בימי החול, "ואפשר דסבירא ליה דבחול שרי, או אפשר דספוקי מספקא להו ולא רצו לחלוט הדין לאיסור או להיתר".

³ ולכאורה אין מקום לתמיהת הג"ר שם טוב גאגין זצ"ל על מנהג הבבליים, שהרי בכל אינה מארצות הנוצרים אלא מארצות הישמעאלים, שאצלם אסור ע"פ חוקי האיסלאם להכניס לבית תיפלתם שום כלי זמר, וממילא התם ליכא בזה איסור של "חוקות הגויים".

1. כלל פסיקה יסודי בחסידות ברסלב

אחד מכללי הפסיקה היסודיים בחסידות ברסלב שמקורו מרביה"ק זיע"א, מובא בחיי מוהר"ן [אות תמ"ד] שם מוהרנ"ת זיע"א מספר ש"פעם אחת דיבר עימי (רביה"ק זיע"א), והיה רצונו קצת לעשות אותי אב בית דין באיזה קהילה. ושאלתי אותו כי יש לי מרה שחורה וחששות רבות בעניין הוראות איסור והיתר, ואני מתיירא ומתפחד מעניין ההוראה מאוד? השיב לי 'מה לחשוש ולדאוג? מאחר שיש לך על מי לסמוך, שוב אין אתה מתיירא כלל! פירוש, מאחר שיש דעה שמכשיר ואתה סומך על אותה דעה, אין להתיירא עוד כלל! (אמר המעתיק: זה פשוט, שעל דעה שאינה מוסכמת להלכה, בוודאי אין לסמוך, רק רצונו לומר, שלא לחשוש חששות יתירות בעניין זה).

וקיבלתי מאת מו"ר עט"ר רה"י הגה"צ ר' שלום ארוש שליט"א, ששוחח רבות אודות דברים אלו עם זקן חסידי ברסלב בדור הקודם – הגה"צ ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל, שאמר לו שדברי רביה"ק זיע"א לא נאמרו לכלל חסידי ברסלב אלא מדובר בהוראה וכלל פסיקה דייקא לרבנים פוסקים מחסידות ברסלב (כפי שניתן לראות מתוכן הדברים שמדובר בכללי פסיקה למוהרנ"ת זיע"א שהתעתד להיות אב"ד ופוסק של איזו קהילה). ומשמעות הכלל הנ"ל היא שלרב פוסק מחסידות ברסלב יש את האפשרות להפעיל את שיקול דעתו ולפסוק כדעה שמוסכמת להלכה, אפילו שהיא דעה יחידאית ואפילו שלא מקובל לפסוק כך (כגון להורות לבן עדות המזרח כדעת הרמ"א ונגד דעת השו"ע), וזאת כאשר הרב הפוסק מרגיש שזוהי צורך השעה וצורך השואל (לדוגמא: להקל לבן עדות המזרח הזקוק לכך מסיבה כל שהיא, לפסוק כדעת הרמ"א [אר"ח סי' ש"ח ס"ד] שאין ביטול אחר ביטול בלח כל עוד שהתבטל עדיין חם במקצת, וזאת למרות שהשו"ע מחמיר בזה, וכד').

כלל זה שנאמר ע"י רביה"ק זיע"א מאפשר לרב פוסק מחסידות ברסלב גמישות הלכתית יתירה, הנחוצה בעיקר בדורנו אנו שיש בחסדי שמים בעלי תשובה רבים הזקוקים לגישה הלכתית מקילה וזאת ע"מ לאפשר להם להמשיך בדרך העולה בית ק-ל ולא להחלישם.

2. יישום הכלל הנ"ל לנידו"ד

ע"פ הכלל הנ"ל [שהובא לעיל באות ו], בנוגע לנידון השאלה, הכריע מו"ר עט"ר רה"י הגה"צ ר' שלום ארוש שליט"א שיש לפסוק כשיטות המתירות [שהובאו לעיל באות ג] לנגן בבית הכנסת בכלי נגינה בשעת אמירת ההלל בראשי חודשים ובחולו של מועד, וזאת מחמת שלושה נימוקים:

- מצות השמחה. דעתו של מו"ר עט"ר רה"י הגה"צ ר' שלום ארוש שליט"א היא שמצוות השמחה היא מצוה מדאורייתא, כפי שפוסקים רבינו בחיי [כד הקמה ערך "שמחה" (וז"ל: "וכן הזכיר משה רבינו ע"ה ודברים כ"ח, מ"ז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה...'] – הענישו בעבודתו כשלא היתה בשמחה. השמחה הזאת היא מצוה מן התורה, נצטוה אדם עליה, כי היא עבודה גמורה לשי"ת חשובה יותר מן המצוה"ם [על התורה בראשית נ', כ"ג (וז"ל: "ואמרתי שזהו מצוה ראשונה שמקיים הנער מיד בכניסת שנת י"ד בצאת הכוכבים – הוא שש ושמח שזוכה לקבל עול מצות ה' אלקיו, והשמחה היא מ"ע דאורייתא 'לעבדו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל"י)]. וכדברי רבינו בחיי "חשובה יותר מן המצוה (עצמה)". ולכן מחמיר טפי במצוה זו במקרים רבים. וה"ה כאן שיש להחמיר במצות השמחה ולהתיר לנגן בכלי נגינה בבית הכנסת בימי החול, דבר שבוודאי מוסיף שמחה לנוכחים, ולהסתמך על הפוסקים המתירים לעשות זאת בשופי.
- קירוב רחוקים. אחת מהמטרות המהותיות של הנגינה בבית הכנסת בכלי נגינה בק"ק "חוט של חסד" בראשי חודשים ובחול המועד, היא לצורך קירוב רחוקים, כפי שהמציאות מוכיחה שרבים הם

המשתתפים שרחוקים בעוה"ר מקיום תו"מ ולרובם הגדול זהו האירוע שמצית בלבם את אש האמונה וגורם להם לחזור לאביהם שבשמים. וידועים דברי רביה"ק זיע"א [חיי מוהר"ן אות תקמ"ג] אודות החשיבות של קירוב רחוקים, וז"ל: "כמה פעמים היה מדבר הרבה עמנו והזהיר אותנו מאד לקרב נפשות להשם יתברך, להשתדל לדבר הרבה עם בני אדם כדי לעוררם ולהשיבם לקרבם להשם יתברך. ורצונו היה אפילו לדבר עם בני העולם שיחות חולין בעסקי העולם, אולי יצמח ויתגלגל מזה דיבורים שיעוררו אותם להשם יתברך, ואפילו אם לא יפעל כי אם תנועה בעלמא, שיכנס בהם איזה הרהור תשובה או התעוררות לפי שעה, גם כן טוב מאד, מכל שכן שיכול להיות שברבות הימים, כשידבר עמהם ויחזור וידבר, אולי יזכה לעוררם באמת להשם יתברך ולקרבם לעבודתו יתברך אשר אין דבר גדול מזה, כמובא בכל הספרים בפרט בזוהר הקדוש, כמו שכתוב שם 'זכאה מאן דאחד בידא דחיבא וכו' וקדשא בריך הוא משתבח בה בכל עלמין. והוא זיכרונו לברכה האריך לדבר עמנו כמה וכמה פעמים מזה, וזרז אותנו לזה מאוד בכמה מיני לשונות. וכמה פעמים היה מבזה אותנו בבזיונות על שאנו מתעצלים בזה, ופעם אחת קרא אותנו 'עצים יבשים' על שאין אנו מולידים נפשות שיתקרבו להשם יתברך על ידינו". ועיין דברי החת"ס [בהקדמה לספרו שו"ת חתם סופר, הקדמה הנקראת 'פתוחי חותם'] שמבאר שהחיבה היתירה שחיבב הקב"ה את אברהם אבינו ע"ה הייתה בגלל שלימד דעת את העם ויצא לקרב את בני האדם לה' יתברך, והזכות הזאת עמדה לאברהם אבינו יותר מכל עבודת השי"ת שעבד לעצמו, וז"ל: "יתברך היוצא וישתבח הבורא, אשר בחר באומה נבחרת, אוהבי מצוותיו ושומרי תורתו. יעקב אשר בחר לו יה ישראל לסגולתו. בני ישראל עם קרובו, זרע אברהם אוהבו, כדכתיב [ישעיה מ"א] 'זעתה ישראל עבדי, יעקב אשר בחרתיך, זרע אברהם אוהבי'. ולמה זה חיבה יתירה נודעת לאברהם אע"ה משאר אבות העולם שקרא אותו המקום בשם אוהבו? בירור עניין זה נודע לנו ממאמר השי"ת ובראשית י"ח 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' וגו'. ידעתיו – פירש רש"י לשון חיבה. הורה בזה כי נפלאות אהבת ה' לאברהם אע"ה על שלימד דעת את העם וקירבם לעבודתו, והיא שעמדה לו יותר מכל מעשה הטוב וזכות הנפש אשר היה לו לעצמו. כי באמת גם לפניו היה היו יחידי סגולה אשר ידעו את ה' ודעת דרכיו יחפצו ובאהבתו ישגו תמיד... מעלה הנכונה שיבור לו האדם – להשפיע ולהיטיב לזולתו תמיד כמעשה הנפש. ועל זה הזהירנו השי"ת: 'זלמדתם את בניכם' ואת בניהם ילמדון, וכדומה ממצות התוכחה: 'הוכח תוכיח את עמיתך'. כל אלו המצות מורים לנו כי לא תושלם חפץ הבריאה אם ישלים האדם את נפשו לבדו ולא ישלים את נפש זולתו... והאוחז במידה זו, מראה אהבתו אל ה' ביתר שאת וביתר עוז, כי מדרך אוהב את המלך להתאמץ ולהשתדל בכל האפשר להכניס בני אדם תחת עול מלכותו, ולהרבות לו עבדים כיד המלך. ויען כי זכה אאע"ה למידה זו טרם ציוה ה' עליו, רק משכלו ומדעתו עמד בראש כל חוצות, בנה מזבחות וקרא בשם ה', העמיד תלמידים הרבה – 'את הנפש אשר עשו בחרן, לכן לו יאות להיקרא 'אוהבו של המלך' ית"ש – 'זרע אברהם אוהבי', וכגמול נפשו השיב לו ה', וחלף אהבתו אל ה' היה אהבת ה' אליו. וזהו שהודיענו ית"ש באומר: 'כי ידעתיו – אהבתיו – למען אשר יצוה את בניו ואת אחריו ושמרו דרך ה'".

ועל החשיבות העצומה וההשלכות ההלכתיות של מצות קירוב רחוקים, בעיקר בנוגע לנגינה בכלי נגינה בבית הכנסת, ברצוני להביא מעשה רב: בחודש ניסן ה'תש"ע, פניתי למו"ר הגאון הרב יעקב יוסף זע"ל (שלימד במוסדותינו 14 שנים עד ממש סמוך לפטירתו בב' אייר ה'תשע"ג) ע"מ לשאול כיצד עלינו לנהוג בר"ח אייר שחל בימי ספירת העומר וגם בר"ח מנחם-אב שחל בימי בין המצרים, בכל הנוגע לאמירת ההלל בכלי נגינה בציבור בבית הכנסת? ואגב כך גם שאלתי אותו לגבי עצם הנגינה בכלי נגינה בבית הכנסת בשאר ראשי חודשים ובחול המועד? הגרי"י זע"ל ענה לי שהוא ראה במו עיניו כמה וכמה אנשים רחוקים לגמרי שהגיעו לישיבה לשמוע את ההלל בכלי

נגינה בבית הכנסת, ומתוך כך חזרו בתשובה שלימה לאביהם שבשמים. הוא אמר לי שאני יכול לומר בשמו שמותר ואף מצווה (!) עלינו להמשיך לנגן בבית הכנסת גם בר"ח אייר וגם בר"ח מנחם-אב, והוסיף שאפילו בתשעה באב מותר לנו לנגן בבית הכנסת משום שזוהי מצוות הצלת נפשות כפשוטו שדוחה את כל התורה כולה, ולגבי הנגינה בבית הכנסת – בוודאי שאנו מחויבים (!) לסמוך על הפוסקים המתירים ואין לנו להתחשב כלל וכלל בפוסקים האוסרים! הגר"י זצ"ל אמר לי שאם מישהו יערער על הפסק הנ"ל, עלי לומר לו בלשון הנ"ל: "כך הורה לי הרב יעקב יוסף, ואם אתה חולק עליו – הרב אמר לי לומר לך שזהו אות וסימן שלא למדת הלכה כראוי". הרי לנו להדיא מדבריו שמעלת קירוב הרחוקים בכלל ובפרט במוסדות "חוט של חסד" באמצעות הנגינה בבית הכנסת בראשי חודשים ובחולו של מועד, הינה כה גדולה, עד שבוודאי שיש לסמוך על הפוסקים המתירים, ולא עוד אלא שאפילו בימי ספירת העומר ובימי בין המצרים מותר לנו להמשיך במנהגנו ולשיר את ההלל בליווי כלי נגינה!

זוהי הסיבה השנייה שבגינה מו"ר עט"ר רה"י הגה"צ ר' שלום ארוש שליט"א הכריע שיש לסמוך על הפוסקים המתירים לנגן בבית הכנסת בכלי נגינה.

(3) ביטול הדינים והמשכת הישועות. בדברי הימים [ב'כ,א-ל] מסופר על הכוח העצום של הלל והודיה ובפרט באמירת הפסוק "הודו לה' כי טוב" (שמופיע בהלל פעמיים!), לבטל את הדינים ולנצח את האויבים ולהמשיך ישועות. ומפאת חשיבות הדברים, נביא את הפסוקים הנ"ל הנוגעים לענייננו: "וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן, בָּאוּ בְנֵי מוֹאָב וּבְנֵי עַמּוֹן וְעַמְהֵם מֵהַעֲמוֹנִים, עַל יְהוֹשֻפֵט לְמַלְחָמָה. וַיָּבֹאוּ וַיִּגְדְּדוּ לַיהוֹשֻפֵט לֵאמֹר, בֹּא עִלֶיךָ הַמֶּזֶן רָב מֵעֵבֶר לָיִם... וַיֵּרָא, וַיִּתֵּן יְהוֹשֻפֵט אֶת פָּנָיו לְדְרוֹשׁ לָהּ, וַיִּקְרָא צוֹם עַל כָּל יְהוּדָה... וַיַּעֲמֵד יְהוֹשֻפֵט בְּקֶהֱל יְהוּדָה וַיְרוּשָׁלַם בְּבֵית ה', לִפְנֵי הַחֲצֵר הַחֲדָשָׁה. וַיֹּאמֶר, ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ, הֲלֹא אַתָּה הוּא אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם, וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכָל מַמְלָכוֹת הַגּוֹיִם, וּבְיָדְךָ כַּחַ וּגְבוּרָה, וְאִין עֲמָךְ לְהִתְנַצֵּב. הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהֵינוּ הוֹרֵשֶׁת אֶת יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת מִלִּפְנֵי עַמְךָ יִשְׂרָאֵל, וְתִתְּנֶנָּה לְזֶרַע אֲבֹרָהֶם אֲהַבְּךָ לְעוֹלָם. וַיֵּשְׁבוּ בָהּ, וַיָּבִנוּ לָךְ בַּיָּם מִקְדָּשׁ לְשִׁמְךָ לֵאמֹר. אִם תָּבוֹא עָלֵינוּ רָעָה, חֲרַב שְׁפוּט וְדָבָר וְרָעַב, נַעֲמְדָה לִפְנֵי הַבַּיִת הַזֶּה וּלְפָנֶיךָ, כִּי שָׁמָּה בְּבֵית הַזֶּה, וְנִזְעַק אֵלֶיךָ מִצָּרְתָנוּ, וְתִשְׁמַע וְתוֹשִׁיעַ... אֱלֹהֵינוּ, הֲלֹא תִשְׁפֹּט בָּם כִּי אִין בְּנוּ כַּח לִפְנֵי הַמֶּזֶן הָרָב הַזֶּה הֲבֵא עָלֵינוּ, וְאַנְחָנוּ לֹא נִדַע מִה נַעֲשֶׂה כִּי עִלֶיךָ עֵינֵינוּ... וַיַּחְזִיאוּ אֶל בְּנֵי זְכַרְיָהוּ בֶן בְּנֵיָה בֶן יַעֲיָאֵל בֶּן מִתְנָיָה הַלְוִי מִן בְּנֵי אֶסָף, הַיְתָה עָלָיו רוּחַ ה' בְּתוֹךְ הַקֶּהֱל. וַיֹּאמֶר, הַקְּשִׁיבוּ כָל יְהוּדָה וַיֹּשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְהַמְלִיךְ יְהוֹשֻפֵט, כֹּה אָמַר ה' לָכֶם, אַתֶּם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחַתּוּ מִפְּנֵי הַמֶּזֶן הָרָב הַזֶּה, כִּי לֹא לָכֶם הַמְלָחָמָה כִּי לֵאלֹהִים... לֹא לָכֶם לְהַלְחֵם בְּזֹאת, הַתִּיצְבוּ עִמְדוֹ וְרֹאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה' עִמְכֶם יְהוּדָה וַיְרוּשָׁלַם, אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחַתּוּ, מִחֵר צָאוּ לִפְנֵיהֶם וְה' עִמְכֶם... וַיִּשְׁכְּמוּ בְּבֹקֶר וַיֵּצְאוּ לְמִדְבַר תְּקוּעַ, וּבְצֹאתָם עָמַד יְהוֹשֻפֵט וַיֹּאמֶר, שְׁמַעוּנִי יְהוּדָה וַיֹּשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם, הֲאִמְנִינוּ בְה' אֱלֹהֵיכֶם וְתִאֲמַנּוּ, הֲאִמְנִינוּ בְּנִבְיָאֵינוּ וְהַצְלִיחוּ. וַיַּעֲזֹץ אֶל הָעָם, וַיַּעֲמֵד מְשֻׁרְרִים לָהּ וּמְהַלְלִים לְהַדְרַת קִדְשׁ, בְּצֹאת לִפְנֵי הַחֲלוּץ, וְאֹמְרִים הוֹדוּ לָהּ (וְהַמְלִיכִים מוֹסִיף שֶׁאֵמְרוּ גַם "כִּי טוֹב") כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ. וּבַעַת הַחֲלוּ בְרִנָּה וְתִהְיֶה, נָתַן ה' מְאֹרָבִים עַל בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאָב וְהָר שְׁעֵיר הַבָּאִים לַיהוּדָה, וַיִּגְּפוּ... וַיְהוּדָה בָּא עַל הַמְצָפָה לְמִדְבַר, וַיִּפְּנוּ אֶל הַמֶּזֶן וְהָנֶם פְּגָרִים נִפְלִים אֲרָצָה וְאִין פְּלִיטָה... וַיֵּשְׁבוּ כָּל אִישׁ יְהוּדָה וַיְרוּשָׁלַם וַיְהוֹשֻפֵט בְּרֹאשׁם לְשׁוֹב אֶל יְרוּשָׁלַם בְּשִׁמְחָה, כִּי שָׁמְחָם ה' מֵאוֹיְבֵיהֶם. וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַם בְּנִבְלִים וּבְכַנְרוֹת וּבְחִצְצֵרוֹת אֶל בֵּית ה'. וַיְהִי פָחַד אֱלֹהִים עַל כָּל מַמְלָכוֹת הָאָרְצוֹת, בְּשִׁמְעָם כִּי נָלְחַם ה' עִם אוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל. וְתִשְׁקֹט מַלְכוּת יְהוֹשֻפֵט, וַיִּנַּח לוֹ אֱלֹהֵינוּ מְסָבִיב."

רואים להדיא שכאשר יהושפט העמיד מנגנים ומשוררים (כלומר ששוררו גם בפה וגם בכלי נגינה) להודות ולהלל לה', ובפרט באמירת פסוק "הודו לה' כי טוב (כפי גירסת המלבי"ם) כי לעולם חסדו", הרי שהדינים התבטלו מעליהם וניצחו את אויביהם וראו ישועות.

זוהי סיבה נוספת שבגינה מו"ר עט"ר רח"י הגה"צ ר' שלום ארוש שליט"א הכריע שיש לסמוך על הפוסקים המתירים לנגן בבית הכנסת בכלי נגינה, ומסיבה זו נוהגים לנגן בק"ק "חוט של חסד" דווקא את ההלל בראשי חודשים ובחולו של מועד (ולא דברים אחרים), משום שעיקרו של ההלל הוא הודיה והילול לה' יתברך, ובפרט באמירת הפסוק "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" (שמופיע פעמיים בהלל!) שאותו נוהגים לנגן ולשיר במשך זמן רב (ודלא כפי שהביא השדי חמד [אסיפת דינים מערכת "חתן וכלה וחופה" אות א'] את תשובת הג"ר יוסף זכריה שטרן זצ"ל אב"ד שאזויל [הובא לעיל באות ב' סעיף 6] שאין ראיה מכאן "שהיו הכלי זמר ממש בשעת אמירת הודו").

למעשה

נחלקו הפוסקים אם מותר לנגן בבית הכנסת בכלי נגינה בשעת התפילה, ועל אף שרוב הפוסקים סוברים שיש לאסור, מ"מ חבל גדול של פוסקים סוברים שיש להתיר, ומנהגנו בק"ק "חוט של חסד" שבראשי חודשים ובחול המועד מכניסים לבית הכנסת כלי נגינה המנגנים בשעת ההלל והציבור שרים ורוקדים עמהם מסתמך על הפוסקים הנ"ל, הן מפאת חשיבות מצות השמחה, הן מפאת חשיבות מצות קירוב רחוקים שנעשה באמצעות הנגינה הנ"ל, והן מפאת ביטול הדינים והמשכת הישועות שנעשית בשעה זו ע"י השירה והנגינה בכלי נגינה.

וזאת למודעי שאחד מכללי הפסיקה היסודיים שהתווה רביה"ק זיע"א לרבנים פוסקים בחסידות ברסלב, היא ששרי להסתמך על דעות המיעוט במקום הצורך, לפי שיקול דעתם של הרבנים הפוסקים, וזהו בוודאי אחד מן המקומות הללו שיש להורות כן.

ועל אף שיש חולקים בדבר, אנוכי על משמתי אעמודה שאין מקום לערער על מנהגנו, וה' הטוב יצילנו משגיאות ויראנו נפלאות.